

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- **Bibeltolkning och vetenskap på otrons villkor**

- Bibelns gudstro och verklighetssyn
- Universitetsteologin
- Jona, Jesaja, Daniel
- Sanningsfrågan

- **Romarbrevet, del II**

Nr 1 2013 Årg. 77

INNEHÅLL

Redaktionellt	1
Bibeltolkning och vetenskap på otrons villkor. SE	5
Romarbrevet, del II. Egil Edvardsen	28
<i>Frågor och svar</i>	38
<i>Utblick över samtiden</i>	41
<i>Litteratur</i>	44
<i>Gåvoredovisning</i>	49

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Alvar Svenson, Egil Edvardsen, Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa betalar 36 euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren.priset) är f.n.: prenumeranter inom Sverige 20 kronor, prenumeranter utanför Sverige 96 kronor.

Sverige: Bankgiro 251-4701

Norge: DnB NOR 7877.08.15400

Finland: SAMPO 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, S-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

1/2013

Redaktionellt

Välkommen till tidskriftens 77:e årgång (fr.o.m. 1972 med namnet *Biblicum* – tidskrift för biblisk tro och forskning). Vi vill börja denna årgång med att stanna upp inför följande ord av Jesus: *Var inte rädd, du lilla hjord, för er Far har beslutat att ge er riket* (Luk. 12:32).

För att förstå denna trösterika vers är det nödvändigt att vi sätter in den i sitt sammanhang. Tidigare i Lukas 12:e kapitel har Jesus varnat för förbjudna bekymmer. Efter liknelsen om den rike mannen som samlat skatter åt sig själv men inte var rik inför Gud sa Jesus: *Därför säger jag er: Gör er inte bekymmer för ert liv, vad ni ska äta, eller för er kropp, vad ni ska klä er med... Fråga inte efter vad ni ska äta och dricka, och var inte oroliga. Efter allt detta jagar hedningarna i världen, men er Far vet att ni behöver det. Nej, sök hans rike, så ska ni få detta också.*

Vi har så innerligt lätt att börja bekymra oss för allt möjligt som vi behöver för vårt liv: mat, kläder, huset, arbete och ekonomi. Helst skulle vi vilja vara rejält på den säkra sidan som den rike mannen som samlat mycket gott för många år. Han kände att han kunde ta det lugnt nu när han hade så stort överflöd. Men utan stort överflöd så bekymrar vi oss.

Men inte uträttar vi något med allt vårt bekymmer. Om vi än bekymrar oss aldrig så mycket så får vi det inte bättre. Och vi blir inte lyckligare av att bekymra oss hela dagen. Inte heller får vi leva en sekund längre än vad Gud bestämt genom att bekymra oss om allt vi behöver. Snarare blir allt sämre genom våra bekymmer. Vi mår sämre, vi blir rastlösa, får ont i magen och i huvudet, får gråa hår och rynkor i pannan, och det värsta av allt är att tron på Gud som vår allsmäktige och gode Far börjar vackla. Egentligen är alla bekymmer grundlösa eftersom vi har en Far i himlen som vet vad vi behöver och har lovat ge oss goda

gåvor – allt som blir bäst för oss. Därför är våra bekymmer utan grund och utträttar ingenting gott, utan är egentligen ren dårskap.

Alla goda gåvor kommer från vår himmelske Far. Och han har i sin godhet gett oss allt vi behöver för vårt liv. Det är väl ingen av oss som behöver bekymra sig för sin överlevnad? Få i vårt land behöver bekymra sig för sin överlevnad, ändå är folk inte utan bekymmer. Då man inte behöver bekymra sig för det som är nödvändigt så börjar man bekymra sig för det som inte är nödvändigt – guldkanten i tillvaron. Visst har folk bekymmer: aktierna går ner, bilen rostar, porslinet går sönder och hur ska vi kunna få det vi önskar oss, och hur ska vi få råd att resa hit och dit? Det tar aldrig slut på bekymren. När de väl slagit rot så blir de bara fler och större.

Men Jesus sa att vi ska lämna det tunga arbetet att bekymra sig till hedningarna som inte känner Gud. De jagar efter allt detta, men Gud vet vad vi behöver. Vi som är kristna och har blivit Guds barn ska ha ett annat sinne. Vi ska vända oss från världen med dess ändlösa jakt på lycka, överflöd och rikedom. Vi ska istället vända vårt sinne till det himmelska och först söka de eviga skatter som Herren ska ge alla sin trogna när han kommer tillbaka i härlighet – då himlarna och jorden och allt som finns på den ska brännas upp.

Den rike mannen hade samlat skatter åt sig själv men var inte rik inför Gud. När han sa till sig själv: *Kära själ, du har samlat mycket gott för många år. Ta det nu lugnt, ät, drick och var glad.* Då sa Gud till honom: *Din dåre, i natt ska din själ utkrävas av dig, och vem ska då få vad du har samlat ihop?* Vår dödsdag har samma praktiska betydelse som Kristi återkomst då himlarna och jorden och allt som är på den ska brännas upp. Vad vi samlat är betydelselöst den ena som den andra dagen. Det som betyder något är om vi är rika inför Gud. Därför skriver Johannes: *Älska inte världen, inte heller det som är i världen. Om någon älskar världen, finns inte Faderns kärlek i honom. Ty allt som finns i världen, köttets begär och ögonens begär och högmod över livets goda, det kommer inte från Fadern utan från världen. Och världen och dess begär förgår, men den som gör Guds vilja förblir i evighet.* Detsamma säger Jesus strax före versen i Luk. 12:42: *Sök först Guds rike och hans rättfärdighet...* Dessa verser talar om hur vi ska göra prioriteringar i våra liv. Allting ska underordnas ett högsta intresse: att söka Guds rike och hans rättfärdighet.

Bekymmer är en fara för tron. Det är en av lärdomarna i liknelsen om såningsmannen som gick ut för att så. En del föll bland tistlar som

växte upp och kvävde sädden. Jesus har förklarat liknelsen. Säden är Guds ord. *Det som såddes bland tistlar är den som hör ordet, men världsliga bekymmer och bedräglig rikedom kväver ordet, så att det blir utan frukt.* De ändlösa bekymren kan endast beröva oss tron på vår himmelske Far som lovat sörja för alla våra behov. Bekymmer åstadkommer inget gott utan kan bara skada oss. Därför ska vi vända oss bort från världens bekymmer och ha vårt sinne vänt till det som tillhör Guds rike.

Detta har vi svårt att förstå. Kan det verkligen vara värt att ge upp allt som är i världen för Guds rikets skull? Och kan vi verkligen nå Guds rike? Se bara på kyrkan! I världen finns makt, rikedom och berömmelse. Där finns de stora folkmassorna, pengar och resurser. En annons för ett sportevenemang eller en mellandagsrea samlar fler än vad kyrkan gör på ett år. Men vad har kyrkan att komma med? En predikan eller en skrift som nästan ingen är intresserad av, ett dop i vatten, eller bröd och vin i nattvarden, och en liten skara troende som blir betraktade som enfaldiga, okunniga och lättlurade. När vi tänker så kan vi bli missmodiga. Är det verkligen värt att ge upp allt för Guds rikets skull? Och kan vi verkligen nå Guds rike när kyrkan har så oansenliga medel, så få troende och så många motståndare? Detta är verkligen ett bekymmer som får alla andra att förblekna. Är vi de ömkligaste människor i världen?

Men nu tröstar Herren Jesus själv sina troende och säger: *Var inte rädd, du lilla hjord, för er Far har beslutat att ge er riket.* Denna vers är verkligen ett glatt budskap som tar bort all rädsla. Det är den allsmäktige Faderns goda vilja att ge oss Guds rike, med alla dess välsignelser och härlighet – både här och i evighet. Kyrkan är en liten hjord och har många motståndare. Den har oansenliga medel: ett budskap, ett ord som blir predikat, dopet och nattvarden. Inte mycket för världen. Men vi behöver inte vara rädda och vi behöver inte vara osäkra om vi ska nå ända fram och få ärva Guds rike. Fadern har i sin nåd beslutat att ge oss riket. Och vem kan stå emot Guds vilja eller ändra hans beslut? Så ska vi tänka när bekymren eller rädslan vill krypa in på oss. Vilken makt har den som bevarar oss? Skriften säger:

*Om än tusen faller vid din sida,
ja, tio tusen vid din högra sida,
så ska det inte drabba dig.*

En sådan makt har han som bevarar sina barn och sin lilla hjord. Vi behöver inte vara rädda. Det är Guds goda vilja och beslut att ge oss

riket och då kan ingen ta det ifrån oss - varken bekymmer eller nöd, eller Guds fiender. Därför behöver vi inte bekymra oss för den saken heller. Vi behöver inte bekymra oss för om vi ska få det vi behöver för vårt dagliga liv. Gud vet att vi behöver allt detta och han har lovat sörja för oss. Vi behöver inte heller vara rädda och osäkra i andliga ting, om vi kanske ska gå miste om Guds rike. Också det ger Gud oss. Det är Guds goda vilja och beslut att ge oss riket.

Världen har pengar, makt och folkmassor. Guds lilla hjord blir motsagd och föraktad men äger Guds rike och alla andliga välsignelser både här och i evighet. Det kan vi lita på för det är Faderns beslut att ge oss riket. Därför behöver vi inte vara rädda, och vi ska låta alla våra bekymmer fara och lita på Guds löfte: *Kasta alla era bekymmer på honom, för han har omsorg om er* (1 Petr. 5:7).

Med trösten från dessa ord vill vi frimodigt fortsätta vårt arbete att sprida biblisk tro och uppmuntra våra läsare att ivrigt tränga in i de bibliska skrifternas rika budskap.

Stefan Hedkvist

PS. Glöm inte att prenumerera! Uppgifter om prenumerationspris och bankgiro finns på omslagets andra sida. Vi är också tacksamma för gåvor till gratispridning av tidskriften. DS.

Bibeltolkning och vetenskap på otrons villkor¹

av Seth Erlandsson

I. Bibelns gudstro och verklighetssyn

För bibeltolkare som verkligen vill förstå *vad bibeltexterna säger* borde det vara självklart att inte bortse från den gudstro och historiesyn som Bibeln ger uttryck åt och påstår vara sanningen. Det är ju inte vad otroende människor tror som ska läggas till grund för tolkningen. När bibeltexterna talar om Guds ingripande i vår verklighet som *verkliga, historiska händelser inför ögonen på en rad människor*, får inte ögonvittnenas vittnesbörd automatiskt betraktas som osanna, eftersom det som sägs ha ägt rum *inte kan ske enligt en ateistisk vetenskapssyn*.

Tron att Gud är en levande verklighet, hela världens skapare och historiens herre, är den självklara övertygelsen bakom varje bibeltext. Bortser man från detta vid tolkningen av bibeltexten och försöker tolka dess uppgifter om vad som har ägt rum eller ska äga rum oberoende av om Gud finns eller inte, blir tolkningen med nödvändighet en omtolkning av vad som enligt Bibeln är fakta.

Betecknande för Bibelns berättelser om Gud och hans gärningar är att dessa är historiskt förankrade. De kan inte avfärdas som naiva myter eller fromma spekulationer. Slutsatsen av de många bibliska vittnesbörden om Gud är att han till skillnad från människogjorda gudar är en levande verklighet, utan vilken världen inte skulle existera, inte heller någon levande varelse. *"I honom är det vi lever, rör oss och är till"*, betonar Paulus i Aten i polemik mot greker som byggt tempel åt avgudar (Apg. 17:28). *"Gud är den som har skapat världen och allt som är i den. Han som är Herre över himmel och jord bor inte i tempel som är gjorda av människo-*

¹ På otrons villkor: Vetenskap som är beroende av förutsättningen att Bibelns gudstro och verklighetssyn är falsk. Se S. Erlandsson, *Förutsättningslös bibelforskning?* (Bibel och Vetenskap nr 4, 1972), angående den historisk-kritiska metodens förutsättningar.

händer” (Apg. 17:24). Den dominerande vetenskapssynens grundförutsättning att mänsklighetens historia är helt oberoende av Skaparen är en tro som är helt oförenlig med Bibeln och som omöjliggör en rätt tolkning av bibeltexternas budskap.

Även utan Bibeln - bara genom att studera skapelsen - borde människor inse vilken mäktig skapare, konstruktör och byggmästare Gud är. *Gud har uppenbarat ”sin eviga makt och gudomliga natur genom de verk som han har skapat”*, betonar Paulus (Rom. 1:20). Hela universum och varje enskild del i skapelsen är en så häpnadsväckande och genial konstruktion och varje livsform en så förunderlig skapelse att den som förnekar Skaparens existens och storhet är en dåre enligt Bibeln: *”Dåren säger i sitt hjärta: Det finns ingen Gud”* (Ps. 53:2).

Förnekelsen av Gud som en levande verklighet går hand i hand med en förnekelse av otrons katastrofala roll i mänsklighetens historia. *Ateismen är en förblindande makt*, hävdar Bibeln. Genom att förneka Skaparen och handla i strid med hans vilja har människan *”förblindats av sina falska föreställningar”* (Rom. 1:21). Människans historia med ständig revolt mot den ende sanne Guden och hans goda vilja vittnar om syndens makt att bedra: *”De bytte ut Guds sanning mot lögnen och tog sig för att dyrka och tjäna det skapade i stället för Skaparen”* (Rom. 1:25). Avfallet från *”Guds sanning”* har lett till att tilliten till Skaparen av himmel och jord ersatts av tillit till mänskliga tankar och människogjorda avgudar av olika slag. Här är det fråga om en verklig övertro på människan och den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga orsaker. *Ateistens tro att skapelsen har skapat sig själv är ett uttryck för just det Paulus talar om, nämligen en dyrkan av det skapade i stället för Skaparen*. Inför skapelsens under, som det är svårt att komma ifrån också för en ateist, kan han därför säga: *”Se, vilka förunderliga ting naturen kan skapa”*, inte: *”Se, vilken förunderlig Skapare vi har.”*

Men Gud har inte bara uppenbarat sin storhet och makt genom vad han skapat (= den *allmänna* uppenbarelsen), utan också genom *sina ingripanden i ord och handling i Israels historia, bevitnade av en rad ögonvittnen* (= den *särskilda* uppenbarelsen). Detta går som en röd tråd genom hela Bibeln och Bibeln är noga med att understryka att det finns ögonvittnen till de flesta av dessa händelser. *”Har något folk hört Guds röst tala ur elden, så som du har hört, och överlevt? Eller har någon gud försökt att gå och ta ett folk åt sig ur ett annat folk, genom prövningar, tecken och under, genom krig, genom stark hand och uträckt arm och genom*

stora och fruktansvärda gärningar, allt detta som HERREN er Gud har gjort med er i Egypten inför dina ögon. Du har själv fått se det, för att du skulle veta att HERREN är Gud: Det finns ingen annan än han” (5 Mos. 4:33-35).

Som särskilda registratorer och förmedlare av Guds ord och av vad som ägt rum genom Guds uppenbarelse i Israels historia utsågs Mose och profeterna före Kristi födelse och apostlarna i samband med Jesu gärningar. Apostlarna utsågs att bevittna uppfyllelsen av Guds löften i Moses och profeternas skrifter. Att profetiorna i Gamla testamentets skrifter är sanna bevisas av att de går i uppfyllelse: *”När profeten talar i HERRENS namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som HERREN inte har talat” (5 Mos. 18:22).* Gång på gång betonas i Matteusevangeliet att Jesu ord och gärningar är uppfyllelsen av vad HERREN redan hade sagt genom någon av sina profeter (se Matt. 1:22; 2:15, 23; 4:14; 8:17; 21:4). När en lärjunge med svärd ville hjälpa Jesus så att han inte greps, sa Jesus: *”Menar du att jag inte kan be min Far att han nu sänder till min tjänst mer än tolv legioner änglar? Men hur skulle då Skrifterna uppfyllas, som säger att detta måste ske?” (Matt. 26:53-54).* *”Allt detta har skett för att profeternas skrifter skulle uppfyllas” (Matt. 26:56).* *”Sedan Gud i förna tider många gånger och på många sätt hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son” (Hebr. 1:1f).*

Bibeln redogör också för *syndens makt* efter människans avfall från Gud, dvs. hur och på vilken grund hon försöker ifrågasätta Guds gärningar som verkligen har skett i historien. Gamla testamentet vittnar om *hur Guds eget folk ständigt misstror Gud.* Att påstå att de var godtrogna håller inte. Gång på gång avfaller de från honom, fastän de sett och varit föremål för hans stora frälsningsgärningar. *”De glömde hans gärningar, de under han lätit dem se” (Ps. 78:11).* När Jesus enligt apostlarna framträder som ett med Gud, blir han ifrågasatt, framför allt av judarnas ledare och fariseerna. De kan inte acceptera att Jesus är den utlovade Messias, ett med HERREN själv, *”Mäktig Gud”* enligt Jesajas profetia om Messias (Jes. 9:6). Därför blir Jesu undergärningar som bestyrker sanningen i hans ord ett stort problem. Gärningarna sker öppet inför mångas ögon. *”Om jag inte gör min Fars gärningar, så tro mig inte. Men om jag gör dem, tro då på gärningarna om ni inte kan tro på mig. Då ska ni inse och förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern” (Joh. 10:37-38).*

Att Jesus är uppfyllaren av Guds frälsningsprofetior och bevisar det

genom sina gärningar blir den stora stötestenen. När Jesus botade en blindfödd man ville fariseerna inte tro att mannen verkligen varit blind. De sa: *"Vi vet att Gud har talat till Mose, men varifrån den där mannen kommer vet vi inte."* Den blindfödde sa: *"Ja, det är det som är så märkligt. Ni vet inte varifrån han är, men han har öppnat mina ögon!"* (Joh. 9:29f). Jesu många undergärningar inför en rad vittnen kunde inte bortförklaras. När Jesus uppväckt den döde Lasarus inför många ögon var måttet rågat. *"Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken. Om vi låter honom hålla på så här kommer alla att tro på honom. . . Från den dagen planerade de för att döda honom"* (Joh. 11:47-48, 53). Jesu ord om sin enhet med Fadern kunde betvivlas, men hans gärningar som bekräftade sanningen i dessa ord kunde inte förklaras bort. Jesu gärningar inför många ögonvittnen blev och är alltjämt det stora problemet för dem som betvivlar Guds uppenbarelse som en historisk verklighet. Enda lösningen blir att röja den verkliga Jesus av Nasaret ur vägen, förneka uppenbara fakta.

På frågan *"Är du den som skulle komma?"* hänvisar Jesus till sina underverk: *"Gå och berätta för Johannes vad ni hör och ser: Blinda får sin syn, lama går, spetälska blir rena, döva hör, döda uppstår och för fattiga predikas glädjens budskap. Och salig är den som inte tar anstöt av mig"* (Matt. 11:3ff). Jesus, som är *"full av nåd och sanning"* (Joh. 1:14), blir en anstöt för otron. *"Varifrån har han fått denna vishet och dessa kraftgärningar? Är det inte snickarens son? . . . Varifrån har han fått allt detta?" Och de tog anstöt av honom"* (Matt. 13:54ff).

För judarna var det oerhört att Jesus handlade som sabbatens herre och gjorde sig lik Gud: *"Judarna blev ännu ivrigare att döda honom, eftersom han inte bara upphävde sabbaten utan också kallade Gud sin Far och gjorde sig själv lik Gud"* (Joh. 5:18). Jesus svarade dem: *"Sonen kan inte göra något av sig själv, utan bara det han ser Fadern göra. Vad Fadern gör, det gör också Sonen"* (vers 19). *"Liksom Fadern uppväcker de döda och ger dem liv, så ger Sonen liv åt vilka han vill"* (vers 21). *"Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom"* (vers 23).

Bibeln Jesus som ett med Fadern och den bibliska uppenbarelse som historisk sanning kan inte den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga faktorer acceptera. Någon gudomlig uppenbarelse som verklig och historisk sanning vill den inte veta av. I stället betraktar man den bibliska uppenbarelse som myter, som människors tvivelaktiga spekulationer och trosföreställningar. Petrus bemöter denna otro: *"Det var inga utstuderade myter vi följde när vi förkunnade vår Herre Jesu Kristi*

makt och ankomst för er, utan vi var ögonvittnen till hans majestät” (2 Petr. 1:16). Johannes skriver: *”Det som var från begynnelsen - det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och rört med våra händer, om detta talar vi: Livets Ord”* (1 Joh. 1:1). Jesus säger till den romerske landshövdingen Pilatus: *”Jag är född och har kommit till världen för att vittna om sanningen. Alla som är av sanningen lyssnar till min röst”* (Joh. 18:37). Till de judar som kommit till tro på honom sa han: *”Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni ska förstå sanningen, och sanningen ska göra er fria”* (Joh. 8:31-32).

Ofta likställs tron på Gud med en gissning, ett antagande, en tro rakt ut i luften i motsats till verkligt vetande. Men tron har en säker grund, Guds tydliga uppenbarelse, bevittnad av många ögonvittnen. Därför kan Job säga: *”Jag vet att min återlösare lever”* (Job 19:25), och Paulus: *”Jag vet på vem jag tror”* (2 Tim. 1:12). När Jesus säger: *”Vi talar om det vi vet, och vittnar om det vi sett”* (Joh. 3:11), då avvisar ateister och rationalister detta vetande som ogrundat och bara uttryck för tvivelaktiga, subjektiva upplevelser. Enligt Bibeln är detta vetande inte ogrundat. Det grundar sig på Guds uppenbarelse, väl bevittnad och lika sann som Gud själv. Paulus skriver om grundvalen för de kristnas tro: *”Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv”* (Ef. 2:20).

Bibeln vill genom sina vittnesbörd om Guds storhet och mäktiga gärningar och i synnerhet genom Jesu frälsningsgärning övervinna människors synd och otro. Men synd och otro har ett fast grepp om människors hjärtan och sinnen. Därför är det inte så underligt att såväl Bibelns som skapelsens vittnesbörd om Gud i så stor utsträckning avvisas eller omtolkas. *Otron avvisar både den allmänna och den särskilda uppenbarelsen.* Skapelsens tydliga vittnesbörd om Skaparens storhet och makt avvisas till förmån för den s.k. vetenskapliga synen, nämligen att skapelsen har skapat sig själv (så enligt olika ”utvecklingsläror”). Bibeln som Guds tillförlitliga särskilda uppenbarelse och sanna undervisning avvisas till förmån för den s.k. vetenskapliga synen att Bibeln är ett alltigenom mänskligt dokument om människors trosföreställningar och myter.

Det dåraktiga i att avvisa Gud som den unike Skaparen och skapelsens herre

Som skapare av himmel och jord är Gud inte bara den vise och mäktige skaparen utan också skapelsens herre. Lika dåraktigt som det är att tro

att skapelsen har skapat sig själv är det att tro att skapelsen är utanför Guds kontroll. Detta betonas gång på gång i Bibeln:

*Vem har skapat allt detta?
Vem för härskaran däruppe fram i räknade skaror?
Genom sin stora makt och sin väldiga kraft
nämner han dem alla vid namn – ingen enda uteblir (Jes. 40:26).*

Skulle denne mäktige Skapare inte vara större än det skapade och kunna styra över dess furstar och inbyggare?

*Vet ni inte det, har ni inte hört det?
Har inte detta förkunnats för er från begynnelsen?
Har ni inte förstått det alltifrån jordens grundläggning?
För honom som tronar över världen
är dess inbyggare som gräshoppor...
Han gör furstar till intet
och förvandlar jordens domare till tomhet (Jes. 40:21-23).
Hur dåraktiga är ni inte!
Ska leret anses lika med krukmakaren?
Ska verket säga om sin mästare: "Han har inte gjort mig"? (Jes. 29:16).
Ve den som tvistar med sin Skapare,
- du, lerskärva bland jordens lerskärvor!
Kan leret säga till den som formar det: "Vad gör du?" (Jes. 45:9).
Du människa, vem är du som går till rätta med Gud?
Inte kan väl det som formas säga till den som formar det:
"Varför gjorde du mig sådan?" (Rom. 9:20).*

Jesu mor Maria prisar Gud som historiens Gud med orden:

*Han har utfört väldiga gärningar med sin arm.
Han har skingrat dem som har stolta hjärtan och sinnen.
Härskare har han störtat från deras troner,
och ringa män har han upphöjt (Luk. 1:51f).*

Bibeln innehåller mängder av bevis för att Gud som historiens herre kan förutsäga och styra historiens förlopp

Några exempel:

- HERREN sa till Salomo: *"Eftersom du inte har hållit mitt förbund och mina stadgar som jag har gett dig, ska jag rycka riket ifrån dig och ge det åt din tjänare. Men för din fader Davids skull vill jag inte göra detta så länge du lever. Först ur din sons hand ska jag rycka det. Dock ska jag inte rycka hela riket ifrån honom, utan en stam ska jag ge åt din son för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull som jag har utvalt"* (1 Kung. 11:11ff). Profeten Ahia från Silo sa till Jerobeam: *"Så säger HERREN Israels Gud: Se, jag vill rycka riket ur Salomos hand och ge tio av stammarna åt dig. Bara en stam ska han få behålla för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull"* (1 Kung. 11:31f). Efter Salomos död uppvaktade hela Israel Salomos son Rehabeam och sa till honom: *"Din far gjorde vårt ok tungt. Men lätta du nu det svåra arbete och det tunga ok som din far lade på oss, så vill vi tjäna dig"* (1 Kung. 12:4). Men Rehabeam lyssnade inte till folket: *"HERREN ledde det så, för att det skulle uppfyllas som HERREN hade talat till Jerobeam, Nebats son, genom Ahia från Silo. . . Rehabeam förblev kung endast över de israeliter som bodde i Juda städer"* (1 Kung. 12:15, 17).
- Profeten Jesaja sa till kung Hiskia (ca 701 f. Kr.): *"Hör HERREN Sebaots ord: Se, dagar ska komma, då allt som finns i ditt hus och som dina fäder har samlat ända till denna dag ska föras bort till Babel. Ingenting ska bli kvar, säger HERREN. Och några av de söner som ska utgå från dig och som du kommer att föda ska man ta, och de ska bli hovmän i den babyloniske kungens palats"* (Jes. 39:6-7; 2 Kung. 20:16-18). År 597 f. Kr. förde Nebukadnessar, Babels kung, bort från Jerusalem *"alla skatter i HERRENS hus och skatterna i det kungliga palatset"* (2 Kung. 24:13). Åtta år tidigare befallde han sin förste hovmarskalk Ashpenaz *"att han av Israels barn skulle låta hämta unga män av kunglig släkt eller av förnäm börd, sådana som inte hade något kroppsligt lyte utan var vackra att se på. De skulle kunna tillägna sig all slags lärdom, vara kloka, ha lätt för att lära och vara dugliga att tjäna i kungens palats"* (Dan. 1:3f).

- *”En gärning utför jag i era dagar, som ni inte kommer att tro när man berättar den. Ty se, jag ska uppväcka kaldeerna, det vilda och snabba folket, som drar ut vida omkring på jorden för att ta i besittning boplatser som inte är deras. . . Ännu måste synen vänta på sin tid, men den skyndar mot sin fullbordan och ljuger inte. Om den dröjer, vänta på den, ty den kommer helt visst, den ska inte utebli”* (Hab. 1:5-6; 2:3). Fr. o. m. 605 f. Kr. drabbades Juda av kaldeernas nybabiloniska rike och dess våldsamma erövringspolitik. *”Eftersom ni inte har lyssnat till mina ord, ska jag kalla på alla folkstammar i norr, säger HERREN, och jag ska sända efter min tjänare Nebukadressar, kungen i Babel. Och jag ska låta dem angripa detta land och dem som bor här, liksom alla hednafolken här omkring. . . Hela detta land ska ödeläggas och förstöras, och dess länder ska tjäna Babels kung i sjuttio år”* (Jer. 25:8-9, 11).
- *”När sjuttio år har gått för Babel ska jag ta mig an er och uppfylla mitt löfte att föra er tillbaka till denna plats”* (Jer. 29:10). *”HERRENS ord genom Jeremias mun skulle uppfyllas, nämligen att landet skulle få gottgörelse för sina sabbater – så länge det låg öde hade det sabbat – till dess att sjuttio år hade gått. För att HERRENS ord genom Jeremia skulle uppfyllas hände sig i den persiske kungen Koresh första regeringsår att HERREN påverkade perserkungen Koresh sinne så att han över hela sitt rike lät utropa följande som också skriftligt kungjordes: ’Så säger Koresh, kungen i Persien: HERREN, himmelens Gud, har gett mig alla rikena på jorden, och han har befallt mig att bygga ett hus åt honom i Jerusalem i Juda. Den bland er som tillhör hans folk må bege sig dit upp, och hans Gud ska vara med honom”* (2 Krön. 36:21-23; Esra 1:1ff). Så säger HERREN *”långt i förväg”* genom Jesaja: *”Jag är den som säger om Koresh: ’Han är min herde, han ska fullborda allt det jag vill. Han ska säga om Jerusalem: Det ska bli uppbyggt, och till templet: Din grund ska bli lagd på nytt.’ . . . Jag förkunnar från början vad som ska komma och långt i förväg det som inte har skett. Jag säger: Mitt beslut ska gå i fullbordan, allt vad jag vill kommer jag att göra. Jag kallar på örnen från öster, från fjärran land honom som verkställer mitt beslut. Vad jag har talat, det låter jag ske, vad jag har beslutat, det sätter jag i verket”* (Jes. 44:28; 46:10-11).

Ännu längre i förväg låter Gud Jesaja se Messias lidande och ställföreträdande försoningsgärning. Så här beskriver han vad han sett: *”Han var föraktad och övergiven av människor, en smärtornas man,*

förtrogen med lidande. . . Han var genomborrad för våra överträdelsers skull och slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår blev vi helade” (Jes. 53:3, 5).

- Att tala om långt i förväg vad som ska ske och sedan låta det gå i fullbordan bevisar att HERREN inte är en människogjord gud utan en levande verklighet som har skapat och har kontroll över hela skapelsen: *”För fram er sak, säger HERREN, kom med era bevis, säger Jakobs Konung. Låt dem komma och förkunna för oss vad som ska ske. Var finns era tidigare utsagor? Lägg fram dem, så ska vi ge akt på dem och se efter hur de har gått i fullbordan. Eller låt oss höra vad som ska komma. Tala om vad som ska hända i framtiden, så att vi kan se att ni är gudar” (Jes. 41:21-23).*
- Som ett med HERREN kunde Jesus i detalj förutsäga vad som skulle hända med honom: *”Se, vi går upp till Jerusalem, och Människosonen kommer att överlämnas till översteprästerna och de skriftlärda, som ska döma honom till döden och utlämna honom åt hedningarna. Dessa ska häna honom, spotta på honom och gissla och döda honom. Men efter tre dagar ska han uppstå” (Mark. 10:33-34).*

Vittnesbörden om ”Guds väldiga gärningar”

Syftet med Bibelns många vittnesbörd om Guds väldiga gärningar är att öppna ögonen på andligt blinda så att de ser vem den ende sanne Guden är, nämligen *en levande verklighet, inte en påhittad idé*. Genom sina under inför många ögonvittnen vill Gud överbevisa människor om att en ateistisk historiesyn är falsk. Bibeln är med andra ord helt oförenlig med den ateistiska vetenskaps- och historiesynen. Om de många händelser i Bibeln som vittnar om Guds väldiga makt som en historisk verklighet tolkas om för att harmoniera med en ateistisk vetenskapssyn, saboteras vad Bibeln vill uppnå, nämligen att vi ska ära och prisa Gud för hans väldiga gärningar. Bibelns lovsångsbok Psaltaren avslutas med uppmaningen: *”Prisa honom för hans mäktiga gärningar, prisa honom för hans väldiga storhet. . . Må allt som andas prisa HERREN! Halleluja!” (Ps. 150:2, 6).*

När Jesus gör gärningar som bara den ende sanne Guden kan göra, visar de att Jesus är ett med Skaparen. Dessa gärningar kallas i Johannevangeliet för *”tecken”*. *”Många andra tecken som inte är nerskrivna*

i denna bok gjorde Jesus i sina lärjungars åsyn. Men dessa har blivit nerskrivna för att ni ska tro att Jesus är Messias, Guds Son, och för att ni genom tron ska ha liv i hans namn” (Joh. 20:30-31). Det första ”tecknet” i Galileen skedde inför en stor mängd människor vid ett bröllop i Kana. När vinet tagit slut förvandlade Jesus vattnet i sex stora stenkrukor till gott vin. Värden som smakade på vattnet visste inte varifrån det kom och sa till brudgummen: *”Alla sätter fram det goda vinet först, och det sämre när gästerna börjar bli berusade. Men du har sparat det goda vinet ända till nu”* (Joh. 2:10).

Det andra tecknet efter Jesu ankomst till Galileen skedde när den döende sonen till en kunglig ämbetsman blev helt frisk bara genom Jesu ord. *”Han (ämbetsmannen) kom till tro med hela sin familj. Detta var det andra tecknet Jesus gjorde sedan han kommit från Judeen till Galileen”* (Joh. 4:53f). Jesus gjorde en rad ”tecken” och det blev svårt för tvivlare att förklara bort dem. *”En stor folkmassa följde honom, eftersom de såg de tecken han gjorde med de sjuka”* (Joh. 6:2). När Jesus förvandlade fem kornbröd och två fiskar till så mycket mat att fem tusen män kunde äta sig mätta och det blev en stor mängd bröd över, sa människorna som *”såg vilket tecken han hade gjort”: ”Det här måste vara Profeten som ska komma till världen!”* (Joh. 6:14).

Jesu underverk inför många vittnen var så uppenbara att förnekarna fick stora problem. När Jesus botade en man som var blind från födelsen, försökte fariseerna först förneka att mannen hade varit blind. Men föräldrarna bekräftade *”att han är vår son och att han föddes blind”* (Joh. 9:20). Förnekelsen att Jesus var den utlovade Messias blev så problematisk att bevisen för detta måste undanröjas. *”Redan då hade nämligen judarna kommit överens om att den som bekände Jesus som Messias skulle uteslutas ur synagogan”* (Joh. 9:22).

När Jesus uppväckte den döde Lasarus inför en stor mängd människor, blev situationen än allvarligare för fariseerna, eftersom många judar som sett vad Jesus gjorde kom till tro på honom (Joh. 11:32-45). *”Översteprästerna och fariseerna sammankallade då Stora rådet och sa: ”Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken. Om vi låter honom hålla på så här kommer alla att tro på honom, och sedan kommer romarna och tar ifrån oss både templet och folket... Från den dagen planerade de för att döda honom”* (Joh. 11:47-48, 53). *”Sex dagar före påsk kom Jesus till Betaniam där Lasarus bodde, han som Jesus hade uppväckt från de döda... En stor mängd judar fick veta att Jesus var där, och de kom dit inte bara för*

Jesu skull utan också för att se Lasarus som han hade uppväckt från de döda. Då beslöt överstepräster att döda Lasarus också, eftersom många judar lämnade dem för hans skull och trodde på Jesus” (Joh. 12:1, 9-10). Men tvivel och otro har ett starkt grepp över människors sinnen. Johannes konstaterar: ”Trots att han hade gjort så många tecken inför dem trodde de inte på honom” (Joh. 12:37).

Universitetsteologin

Vid de flesta universitet förutsätter ett vetenskapligt arbetssätt en ateistisk vetenskapssyn, dvs. att gudomliga, övernaturliga skeenden bara kan vara tankefoster, inte verkliga, historiska händelser. Den gudsuppenbarelse och historiesyn som Bibeln vittnar om som en sann beskrivning av verkligheten måste därför på förhand avvisas, om man utgår ifrån den dominerande ateistiska vetenskapssynen. Denna vetenskapssyn påverkar också de naturvetenskapliga teorierna om världens och människans skapelse. Att en allsmäktig och evig Gud mirakulöst har skapat världen efter att ha designat allt skapat är lika otänkbart som att Guds särskilda uppenbarelse i Israels historia enligt en rad ögonvittnen verkligen är sann information.

När universitetsteologi bedrivs på otrons villkor, dvs. att Bibelns gudstro och verklighetsuppfattning är falsk, blir följden att Bibelns uppgifter om profeterna och bibelböckernas tillkomst också måste avvisas. Att Gud genom sin särskilda uppenbarelse och inspiration står bakom bibeltexternas tillblivelse är otänkbart, eftersom detta förutsätter Guds övernaturliga ingripande (mera om bibelböckernas tillkomst nedan).

För att inte missförstå vill jag dock tillägga att när universitetsteologin sysslar med grundliga faktastudier av Bibelns grundspråk, grammatik, uttryckssätt, omvärld, handskrifter som ligger bakom Bibelns grundtext, olika bibelöversättningar, historiska förhållanden i Främre Orienten mm, är sådan forskning av godo. *Det är den historisk-kritiska metodens grundförutsättning för ett vetenskapligt bibelstudium som är av ondo, eftersom den på förhand underkänner vad Bibeln uppenbarar som historisk sanning.*

Hur ska då bibeltroende kristna ställa sig till universitetsteologin? *Det borde vara uppenbart att Bibelns gudstro och historiesyn är oförenlig med en ateistisk vetenskapssyn. Därför är det tragiskt och svårt att förstå att många som bekänner sig som troende och vill vara goda kristna ändå anser att en kompromiss med universitetsteologin är nödvändig och rent av till gagn för den kristna kyrkan. Numera är det ganska vanligt*

att kristen präst- och pastorsutbildning använder sig av universitetsteologins tolkningar, *också när de bygger på den historisk-kritiska metodens förutsättningar*. För att kunna godkännas som en akademisk utbildningsanstalt måste den historisk-kritiska bibelforskningen accepteras.

De som uppträder den stora skillnaden mellan en sann verklighetsbeskrivning enligt biblisk tro och enligt ateistisk vetenskapssyn är av lätt förståeliga skäl djupt bekymrade över utvecklingen när det gäller många kyrkans präst- och pastorsutbildning.

II. Försök till försvar för universitetsteologin

I samband med att Örebro Teologiska högskola mer och mer låtit universitetsteologins slutsatser och arbetssätt prägla undervisningen har en bibelsynsdebatt blossat upp i tidningen Dagen under 2012. Med anledning av denna debatt anordnades en heldag om bibelsynen i Örebro den 27 oktober. En av högskolans lärare, professor Greger Andersson, presenterade inför programpunkten ”Finns det myter i Bibeln?” ett dokument som klargör hur han kommit fram till ståndpunkten att universitetsteologin kan och bör försvaras. Detta dokument, som jag var utsedd att kommentera och samtala med honom om men tyvärr inte kunde göra den 27 oktober pga. sjukdom, ska jag kommentera nedan.

Andersson bekräftar som ”en korrekt iakttagelse” att det inom ”den akademiska evangelikala exegetiken” skett en rörelse ”bort från traditionella positioner”. Han oroas inte av detta utan finner tvärtom ”förskjutningarna i t ex synen på Jona, Jesaja och Daniel” som rimliga. Med det sanningsbegrepp som Andersson argumenterar för kan han acceptera att Jona inte uppfattas som en historisk person, att Jesajaboken är oenhetlig och innehåller flera tillägg från långt senare författare samt att en Daniel på 500-talet f. Kr. inte alls har profeterat det som står i Danielsboken. Enligt bibelkritiken är nämligen författaren i stället en anonym jude från 160-talet f. Kr. som skapat ”profetior” som i själva verket inte är några profetior. Det profeterade har skrivits av denne *efter* de händelser som han låter Daniel ”förutsäga”.

Bibeltexternas ärende

Det är enligt Andersson olyckligt att man betraktar ”så gott som samtliga texter i Bibeln som historia”. ”Den starka betoningen på historiska tolk-

ningar”, i synnerhet av GT, leder till att bibeltextens ärende missförstås. Man missar textens ”syfte”, menar han. ”Att ta något som historiskt sant som inte var avsett att vara historiskt sant är inte att vara bibeltroende. Det är i stället att göra ett genremisstag.” Det sistnämnda är en självklarhet. Brukar texten genrer som bildspråk och liknelser, ska bilderna och liknelserna tolkas som bilder och liknelser. Men det som framställs som historiskt sant, som viktiga händelser i mänsklighetens historia och som tydliga bevis på Guds makt och hundraprocentiga ordhållighet, får inte omtolkas som myter eller människors trostankar utan måste tolkas som vad det är avsett att vara: historisk sanning. Om sedan uttolkaren inte kan tro det som Bibeln klart hävdar har skett, är det en annan sak. Men uttolkaren är osaklig om han inte skiljer mellan sina egna eventuella tvivel och vad bibeltexten själv framställer som historisk sanning.

Som jag redan visat i min inledning är *syftet* med såväl den allmänna uppenbarelsen (Skaparens skapelse) som den särskilda (Guds uppenbarelse i Israels historia inför många vittnen, dokumenterad av utvalda profeter och apostlar) *att människor ska inse att Gud är en verklighet som de bör ära och tillbe*. Med skärpa avvisas avgudadyrkan som ett mänskligt påhitt, eftersom det bara finns en enda Gud. Avgörande är att den ende sanne Guden inte är en myt, inte en människoskapelse.

Det kanske bör tilläggas att Bibelns gudstro och verklighetsuppfattning ingenting har att göra med vidskepelse. Bibeln angriper kraftigt och fördömer vidskepelse. Bibelns Gud, den allsmåttige Skaparen, har genom sina underverk och förutsägelser *bevisat* sin makt som den ende sanne Guden till skillnad från avgudar, spåmän och trollkarlar. *”De som tillverkar avgudar är alla idel tomhet, deras kära gudar kan inte hjälpa”* (Jes. 44:9). *”Alla guldsmederna kommer på skam med sina avgudar, ty deras gjutna gudabilder är bedrägeri, ingen ande är i dem”* (Jer. 10:14). *”Förlita er inte på människor som bara har en vindpust i sin näsa!”* (Jes. 2:22). *”Ni är en rök som syns en liten stund och sedan försvinner”* (Jak. 4:14). *”När de säger till er: ’Fråga andebesvärjare och spåmän, dem som viskar och mumlar’, så svara: ’Ska inte ett folk fråga sin Gud? Ska man fråga de döda till råds för de levande?’ ”Till Guds undervisning, till vittnesbördet!’ Om de inte talar enligt detta ord finns ingen morgonrodnad för dem”* (Jes. 8:19-20).

Avgörande enligt Bibeln är alltså att den ende Gudens uppenbarelse är historiskt sann. Gud har inför många vittnen bevisat sin makt och storhet, t.ex. vid uttåget ur Egypten, vid Sinai berg, under ökenvand-

ringen, vid intagandet av Kanaans land, om och om igen genom sina profeter Samuel, Elia, Elisa, Jona, Jesaja, Jeremia, Hesekiel m.fl., och genom Daniel som under den babyloniska fångenskapens tid förutsade hur kommande världsriken ett efter ett skulle gå under men bara Männskasonens rike bestå.

Helt avgörande är också att Jesu underverk ägde rum som en historisk verklighet, som bevis att Jesus verkligen är den utlovade Frälsaren, Guds enfödde Son, ett med Fadern. Övertygelsen att han är sann Gud och sann människa och som sådan verkligen genomfört det utlovade frälsningsverket grundar sig på Bibelns vittnesbörd. Enligt kristen tro går det inte att förklara bort att han verkligen uppstått kroppsligen och detta som ett säkert bevis på att han fullkomligt fullbordat den utlovade, ställföreträdande försoningen med Gud. *"Vi är övertygade om att en har dött i allas ställe, och därför har alla dött. Och han dog för alla för att de som lever inte längre ska leva för sig själva utan för honom som har dött och uppstått för dem. . . Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv"* (2 Kor. 5:14-15, 19), tydliggör Herrens apostel Paulus.

Jesu uppståndelse från de döda var en omvälvande upplevelse som t.o.m. lärjungarna hade svårt att tro på: *"Uppskakade och förskräckta trodde de att de såg en ande. Men han sade till dem: 'Varför är ni så förskräckta, och varför stiger det upp tvivel i era hjärtan? Se på mina händer och mina fötter att det verkligen är jag. Rör vid mig och se. En ande har inte kött och ben, som ni ser att jag har.' När han hade sagt detta visade han dem sina händer och sina fötter"* (Luk. 24:37-40). Tomas som inte var med vid detta tillfälle sa: *"Om jag inte får se spikhålen i hans händer och sticka mitt finger i spikhålen och min hand i hans sida, så kan jag inte tro"* (Joh. 20:25). Åtta dagar senare visade sig Jesus för lärjungarna då Tomas var med och sa till Tomas: *"Räck hit ditt finger och se mina händer, räck hit din hand och stick den i min sida. Och tvivla inte, utan tro!"* (Joh. 20:27).

Bevisen för att Gud och hans handlande är historisk verklighet och att Jesus verkligen är både sann Gud och sann människa och har besegrat döden är så välgrundade i Skriften, att dess vittnesbörd borde omöjliggöra en ateistisk vetenskapssyn. *"Om ni trodde Mose skulle ni tro på mig, för det är om mig han har skrivit. Men om ni inte tror hans skrifter, hur ska ni då kunna tro mina ord?"* (Joh. 5:46-47).

Saliga är de som litar på Skriftens väl bestyrkta vittnesbörd, som tror utan att kräva fler bevis än de som Mose, profeterna och apostlarna redan gett oss i den heliga Skrift. Jesus sa till Tomas: *"Du tror därför att*

du sett mig. Saliga är de som tror fast de inte ser” (Joh. 20:29). Men otron, som har ett mäktigt grepp om människan pga. hennes syndafördärv, vill dessvärre varken lita på den allmänna eller den särskilda gudsuppenbarelsen. Pastorer och bibellärare som anförtrots Guds ord, den särskilda uppenbarelsen, har fått del av så välgrundade bevis för Guds sanning att de enligt Bibeln ska få en strängare dom om de i otro förvanskar Guds ord, om de lägger till eller drar ifrån.

Litteratur- och historieforskningens krav på historisk sanning

Andersson verkar påverkad av litteraturforskningens krav på historisk sanning. Han nämner att han ägnat mycket kraft åt ett litterärt studium av Bibelns texter och poängterar vilka krav litteraturvetenskapen ställer för att gå med på en texts historicitet. Litteraturforskare och historiker kräver att det som påstås ska kunna verifieras för att anses historiskt. Om en text t.ex. ger inblickar i *personers inre tankar* eller påstår sig veta *vad som händer i framtiden*, om den med andra ord ger uttryck för gudomligt allvetande, då måste texten bedömas som fiktion och inte som historia. Av detta följer att en rad bibeltexter som gör anspråk på att förmedla historisk sanning om Gud och Jesus som hans unike Son måste förklaras som fiktion. Bibelns författare ”tar sig friheter som en historiker, enligt dessa teorier, inte bör ta sig”, skriver Andersson.

Angående framtidsförutsägelser kräver också Bibeln att sanningshalten verifieras av att det förutsagda verkligen sker. Nyligen framfördes en förutsägelse om att jorden skulle gå under den 21 december 2012. Förutsägelsen visade sig vara falsk. ”När profeten talar i HERRENS namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som HERREN inte har talat” (5 Mos. 18:22).

Det är sant att *människor* inte kan se in i människors inre och veta vad som händer i framtiden. Men Gud vet långt i förväg vad människor tänker, säger och gör. Han är allvetande och låter sina profeter i förväg se hur den utlovade frälsningen går i fullbordan genom Messias gärningar. Han kan uppenbara vad ingen människa kan uppenbara. *Efter som den ateistiska vetenskapen förnekar Gud och Bibeln som hans särskilda uppenbarelse blir följaktligen mycket som i Bibeln framställs som historisk sanning i stället bedömt som fiktion eller ohistoriska myter.* Messiasprofeterna omtolkas som syftande på något som på ett naturligt sätt låg inom profetens synfält.

När Jesus som en historisk person inför många ögonvittnen gör det

som bara Gud kan göra, måste det vara bedrägeri om han bara är en vanlig människa. När Jesus förlät en förlamad man hans synder, reagerade därför judiska teologer: *"De skriftlärda och fariseerna tänkte: 'Vad är det för en hädare? Vem kan förlåta synder utom Gud?' Men Jesus visste vad de tänkte och sade till dem: 'Vad är det ni tänker i era hjärtan? Vad är lättast att säga: Du har fått förlåtelse för dina synder, eller att säga: Res dig och gå! Men för att ni ska veta att Människosonen har makt här på jorden att förlåta synder, säger jag dig' – och nu talade han till den lame – Res dig, ta din bår och gå hem!' Genast reste han sig i allas åsyn, tog det som han legat på och gick hem medan han prisade Gud"* (Luk. 5:21-25).

När Jesus avslöjar människors inre tankar, visar han att han är Guds unike Son, ett med Fadern. Flera bibeltexter framhåller att *"Jesus visste vad de tänkte"* (t.ex. Luk. 5:22; 6:8; 9:47), *"Jesus såg deras tankar och sade: 'Varför tänker ni så ont i era hjärtan?'"* (Matt. 9:4). Bibeltexten förvanskas om texter som visar att Jesus är sann Gud tolkas som ohistoriska bara på den grunden att människor inte kan se in i människors inre, se det fördolda. När Jesus sa till Natanael: *"Innan Filippus kallade på dig såg jag dig under fikonträdet"*, drog Natanael den korrekta slutsatsen att Jesus inte bara var en människa utan också sann Gud: *"Rabbi, du är Guds Son, du är Israels kung!"* (Joh. 1:48-49).

En ateistisk verklighetsuppfattning, som ofta påverkar litteraturvetaren och historikern, omöjliggör en rätt tolkning av många bibeltexter. En hel rad bibeltexter som gör anspråk på att berätta vad som verkligen har hänt, förpassas till fiktionens värld. Dit hör bl.a. texterna om världshistoriens första dagar – skapelsen och de första människorna Adam och Eva – , om syndaflo den som en världsvid, historisk händelse, om Guds uppenbarelse för patriarkerna, om Guds mirakulösa ingripanden i samband med uttåget ur Egypten och ökenvandringen, om profeternas mirakulösa förutsägelser och om de under som t.ex. profeten Jona var med om.

Nu vill Andersson göra gällande att många av dessa texter inte gör anspråk på att vara historiska, om man nämligen läser dem "med litterär metod". Dock vill han inte gå lika långt som de bibelkritiker som bl.a. förklarar hela urhistorien (1 Mos. 1-11) som ohistorisk med mytiska inslag. Han skriver om syndafallsberättelsen: "Den har satts in i en historisk kontext, att tjäna som en förklaring till en faktisk, historisk förändring. Den svarar därmed på hur vår värld blivit en värld av kamp, missämja, lidande, svårigheter och död. Dess svar är att detta inte är en

del av skapelsen och Guds verk utan en följd av en historisk händelse som förändrade världen. Frågan är nu vad som händer med detta 'budskap' och med frågan om vår världs ondska om vi inte uppfattar denna berättelse som 'sann'."

Jona bok

Andersson tar som exempel Jona bok för att visa att händelserna i denna bok inte ska uppfattas som historia, om man använder sig av litterär metod. Ställer man den litterära frågan: "Vad är detta för slags text?", vilket budskap vill den förmedla, kan namn som Jona och Nineve uppfattas som "slumpmässigt valda element", skriver han. Alternativt är "Jona, tiden och Nineve" bara "valda motiv". "Jona bok kan då uppfattas som en hypotetisk värld", "en fiktionell konstruktion". Efter flera alternativa resonemang kommer Andersson fram till att Jona bok inte förmedlar verklig historia. Han hävdar att en historisk tolkning missförstår texten. "Jona representerar en attityd." Han är enligt Andersson ingen historisk person och boken återger inte historiska händelser. "Historicitetsdiskussionen har gjort att vi läst böcker som Jona bok på ett felaktigt sätt", menar han.

Enligt Andersson ska man lyhört lyssna till bibeltexternas egna anspråk, men hans resonemang om bl.a. Jona bok visar tydligt att han inte alls gör det. Enligt Bibeln är nämligen Jona en historisk profet under den assyriska världsmaktens tid. Han levde i Israel omkring 800-750 f. Kr. och omnämns förutom i Jona bok i 2 Kung. 14:25 och även av Jesus i Matt. 12:41 och Luk. 11:29-30, 32. Jona var son till Amittaj och uppvuxen i Gat-Hachefer. "*Liksom Jona var ett tecken för folket i Nineve, så ska Människosonen vara det för detta släkte*", säger Jesus. "*Män från Nineve ska vid domen träda upp mot detta släkte och bli det till dom, för de omvände sig vid Jonas predikan. Och se, här är mer än Jona*" (Luk. 11:29-30, 32, se också Matt. 12:41). Enligt Jesus är sålunda nineviternas omvändelse genom Jonas predikan en historisk händelse. Människor i en fiktion kan inte träda upp vid domen, världshistoriens sista dag.

Över huvud taget är Bibeln noga med att Mose och profeternas förkunnelse och Guds underverk inför deras och folkets ögon är historisk sanning. Israels barns tid i Egypten t.ex. preciseras i tiden liksom det mirakulösa uttåget därifrån (2 Mos. 12:40-42). Mose är noga med att upppteckna som i en "loggbok" "*de platser som de på sina vandringar bröt upp från*" (4 Mos. 33:1-49). Jesaja anger mycket tydligt tiden för

sin verksamhet och de uppenbarelser ("syner") som han förkunnar för folket: *"Detta är de syner som Jesaja, Amos son, fick se angående Juda och Jerusalem, när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia var kungar i Juda"* (Jes. 1:1). På samma sätt preciseras vem Jeremia är och när han verkade i Juda (Jer. 1:1-3), vem Hesekiel är och var och när han verkade (Hes. 1:1f, 8:1f, 20:1f, 24:1f, 26:1f), vem Hosea, Amos, Daniel m.fl. är och när de verkade (Hos. 1:1, Am. 1:1f, Dan. 1:1ff, 2:1ff, 6:28, 7:1, 8:1, 9:1, 10:1, 11:1).

I Lukasevangeliet anges mycket noggrant när Jesu offentliga verksamhet tog sin början. Hans undervisning och många underverk med korsdöden och den segerrika uppståndelsen från de döda som kulmen blir därmed noggrant förankrade i historien: *"Under kejsar Tiberius femtonde regeringsår, när Pontius Pilatus var landshövding över Judeen, Herodes landsfurste över Galileen, hans broder Filippus över Itureen och Trakonitislandet och Lysanias över Abilene, och när Hannas och Kaifas var överstepräster..."* (Luk. 3:1f).

Bibelböckernas tillkomsthistoria och den s.k. redaktionskritiken

Bibelkritiken kan av förklarliga skäl inte acceptera Bibelns egna uppgifter om bibeltexternas tillkomst. En sann profet talar enligt Bibeln å Guds vägnar som "HERRENS mun". Därför heter det gång på gång i Bibeln: *"Så säger HERREN"*, *"Så har HERRENS mun talat."* En tydlig illustration av vad det innebär att vara en sann profet ges i 2 Mos. 4:15-16, där relationen mellan Mose och Aron beskrivs: *"Du (Mose) ska tala till honom och lägga orden i hans mun... Han ska tala i ditt ställe till folket. Han ska vara som en mun för dig, och du ska vara som Gud för honom."* Enligt Skriftens samstämmiga självvittnesbörd har profeterna talat och skrivit *"vad de fått från Gud"* (2 Petr. 1:21). Därför är deras skrifter helig skrift, *"inspirerad av Gud"* (2 Tim. 3:16), inte falska profeters egna tankegångar om Gud och världen. Falska profeter däremot *"profeterar efter sitt eget hjärta"*, *"följer sin egen ande utan att ha skådat någonting"* (Hes. 13:2-3). Men enligt bibelkritiken är källan till vad Bibelns profeter förkunnar inte *"vad de fått från Gud"* utan människotankar som låg i tiden. Också Bibelns profeter profeterar enligt bibelkritiken *"efter sitt eget hjärta"*.

Bibelböckernas vittnesbörd att Mose, Jesaja, Jeremia etc. *inte* likt falska profeter *"följer sin egen ande utan att ha skådat någonting"*, det kan inte den s.k. vetenskapliga bibelkritiken acceptera. Därför tänker man ut *en alternativ tillkomsthistoria för bibelböckerna som bara räknar med*

inomvärldslika orsaker. I och med det måste en rad uppgifter i bibeltex-
ten om Guds särskilda uppenbarelse bortförklaras. Olika bibelkritiker
för fram olika förslag till rekonstruktioner i sina bibelkommentarer, oli-
ka ”vetenskapliga sanningar” om hur bibelböckerna gradvis under lång
tid bör ha kommit till och flera gånger omredigerats under påverkan
av ”tankar i tiden”. När det gäller Jesajaboken t.ex. räknar bibelkritiker
sedan slutet av 1800-talet med tre olika huvudförfattare från skilda ti-
der, Proto-, Deutero- och Tritojesaja. Numera har Jesajaboken splittrats
upp än mer, så att man räknar med ett tjugotal upphovsmän eller källor
bakom texten och en synnerligen komplicerad redigeringsprocess innan
boken blev färdig först på 200-talet f. Kr. Men någon samstämmighet
föreligger inte i de subjektiva rekonstruktionsförslagen som egentligen
bara är gissningar.

Enligt bibelkritiken måste vi räkna med att de flesta av Bibelns böcker
genomgått många omredigeringar och sena tillägg under påverkan av
traditioner och tankar inom olika traderande miljöer. Den s.k. redak-
tionskritiken sysslar med hur textavsnitt från olika tider och med olika
bakgrund och synsätt ändå på något sätt kunnat redigeras ihop till en
sorts ”enhet” (bok) under *en* profets namn.

Jesajaboken och Daniels bok

Det är uppenbart att Andersson påverkats av bibelkritikens syn på hur
bibelböckerna kommit till och redigerats. Han nämner att han delar
”synen på Jona, Jesaja och Daniel” inom universitetsteologin. Hans syn
på Jona har vi redan kommenterat. Återstår att säga något om Jesajabo-
ken och Daniels bok.

Ett noggrant studium av Jesajaboken visar att denna bok inte alls är
en oenhetlig bok med flera tillägg från författare långt efter Jesajas tid.²
Jesajaboken är tvärtom *en välkomponerad enhet, historiskt förankrad i Je-
sajas egen tid*. Den sönderstyckning som bibelkritiken har gjort av denna
bok har ingenting med saklig forskning att göra.

Som kommentar till teorierna om en s.k. Deuterojesaja (kap. 40-55)
från 540-talet f. Kr. och en Tritojesaja (kap. 56-66) från efterexilisk tid
kan först nämnas att bokens egen komposition inte tillåter en sådan
uppdelning. Kapitel 40-66 består nämligen av tre lika stora delar, kap.
40-48, 49-57 och 58-66. Det bevisas av dessa delars uppbyggnad och

2 Inom ett år hoppas jag vara färdig med en större kommentar till hela Jesajaboken.

avslutningsord. Kap. 40-48 avslutas med orden: "Det finns ingen frid för de ogudaktiga, säger HERREN", kap. 49-57 avslutas med orden: "Det finns ingen frid för de ogudaktiga, säger min Gud", och kap. 58-66 och därmed hela boken slutar med orden om *den eviga ofriden för "de människor som avfallit från mig"*. Dessa tre delar är alla i sin tur indelade i tre lika stora delar. Den mittersta delen (kap. 49-57) med sina tre delar har sålunda ett exakt mittparti, kap. 52-54, som i sin tur har i sin mitt den grandiosa mittsektionen kap. 52:13-53:12. Denna messianska mittsektion, och bara den, har fem lika stora delar, vilket betyder att dess mittersta del utgörs av 53:4-6, själva centrum i Jesajabokens och för övrigt hela Bibelns frälsningsbudskap. Men Jesajabokens fantastiska komposition är bibelkritiken blind för. Den fördunklas och slås sönder av de grundlösa teorierna om en Deutero- och Tritojesaja.

Kap. 40-66 ska tolkas i sitt jesajanska textsammanhang, dvs. mot bakgrund av den assyriska hemsökelsen med de svåra prövningar som den innebar för folket och mot bakgrund av den mirakulösa räddningen av Jerusalem som mot alla odds ägde rum år 701 f. Kr. *Den historiska sektionen om händelserna år 701 f. Kr., kap. 36-39, är av avgörande betydelse för hela Jesajabokens komposition och tolkning.* Efter kap.1, som är ett inledningskapitel för hela boken, innehåller kap. 2-35 Jesajas förkunnelse under tiden fram till 701 f. Kr. Kap. 40-66 innehåller Jesajas förkunnelse mot bakgrund av händelserna år 701 f. Kr. och "vad som i synen uppenbarats för Jesaja" om ytterligare hemsökelser och om Sions sanna frälsning.

Bryter man inte loss kap. 40-66 från det föregående är det uppenbart att t.ex. kap. 41:1-20 handlar om Sanherib och hans förödande hemsökelse av Juda som kulminerade år 701 f. Kr. Hans erövringar dominerar ju kap. 28-33 med kulmen i kap. 36-37. I kap. 41:1-20 är det fråga om en motståndare som Herren ska besegra (v. 11f), en fiende som väcker bävan och förskräckelse bland folken (v. 5). Sanherib berättar själv i sina annaler att han bl.a. belägrade 46 av Hiskias starkt befästa städer och fördrev därifrån "200 150 människor, unga och gamla, män och kvinnor" som krigsbyte.³

Men historiens herre, som förutsagt den assyriske kungens framfart (se Jes. 7:20; 8:7-8; 10:5ff; 28:2), kan också förutsäga vad som sker läng-

3 Se *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament*, ed. James B. Pritchard (Princeton University Press, 1969), s. 288 eller *Illustrerad Bibelhandbok* (EFS-förlaget, 1977), s. 280.

re fram i tiden, ”vad som ska hända i framtiden” (41:23). Han profeterar om befriaren Koresh i kap. 41:25-29; 44:24-45:13; 46:10-13; 48:6-19, och om den sanne befriaren Messias i bl.a. kap. 42, 49, 50, 53 och 61. ”Se, vad jag förut förkunnade har kommit (Assyriens och Sanheribs härjningar). Nu förkunnar jag nya ting, innan de visar sig låter jag er höra om dem (Koresh befrielsegärning och Sions sanna frälsning genom Messias frälsningsverk) (Jes. 42:9).

Jesaja har inte bara sett och upplevt den fruktansvärda nöden genom Sanheribs härjningar och deportationer. HERREN har också låtit honom se (hebr. *chazá*) de svåra hemsökelse som ska drabba folket längre fram i tiden pga. dess avfall. ”Se, dagar ska komma då allt som finns i ditt hus (Hiskia) och som dina fäder har samlat ända till denna dag ska föras bort till Babel. Ingenting ska lämnas kvar, säger HERREN” (39:6). Han får t.o.m. genom Guds uppenbarelse (*chazón*) se hur kaldeerna, som Hiskia hälsade välkomna till Jerusalem 701 f.Kr., ödelägger Jerusalems tempel: ”Vårt heliga och härliga tempel, där våra fäder lovade dig, blir ett byte för elden, allt som är oss kärt blir ödelagt” (64:11).

Det är en vanlig missuppfattning att Juda inte konfronterades med Babel förrän under den nybabyloniska tiden 605-539 f. Kr. Därför anses ofta babelutsagorna i Jesajaboken (kap. 13-14, kap. 21 och avsnitt inom kap. 40-66) härstamma från denna tid. Men Babel hade en framträdande roll redan under Jesajas tid. Fr.o.m. Tiglat-pileser III år 729 f. Kr. kröntes Assyriens kung som ”Babels kung” och Assyrien blev en dubbelmonarki, Assur-Babel. Som sådan fick Tiglat-pileser III namnet *Pulu* (omnämnd under detta namn som Babels kung i 1 Krön. 5:26 och 2 Kung. 15:19). Kaldeerna såg med oblida ögon att en assyrier hade kontrollen över Babel och kaldeern Marduk-apal-idinna (= Merodak-Baladan i Jes. 39:1) gjorde flera försök att återta kontrollen över Babel men misslyckades.

Det är en tragik att bibelkritiken i så hög grad söndertrasat Jesajabokens enhetliga komposition och förstört innehållet i Jesajas klara förkunnelse av dom och frälsning, synd och nåd. Att Svenska kyrkan sedan länge anslutit sig till bibelkritikens teorier är ingen nyhet. Dess biskopsmöte tillsatte år 1964 en bibelkommission som var klar med sitt betänkande om Bibeln och bibelsynen 1970. I detta betänkande heter det på sid. 66: ”Det måste anses vara med till visshet gränsande sannolikhet klarlagt, att kap. 40 ff inte härstammar från 700-talets Jesaja utan från en okänd profet under den babyloniska fångenskapen på 500-talet.” Att denna missupp-

fattning och det bibelkritiska sönderstyckandet av Jesajaboken nu också vunnit insteg i kretsar som säger sig noggrant vilja lyssna till Guds ord är minst sagt alarmerande.

När det gäller bibelkritikens syn på Danielsboken och hur ohållbar den är nöjer jag mig med att hänvisa till vad jag tidigare skrivit i detta ämne i boken *Guds Ord och bibelkritiken* (XP Media, 2004), sid. 69-96, samt i S. Erlandsson, G.A. Danell, D. Hedegård, *Det står skrivet. Biblicum svarar biskopsmötets bibelkommission* (2:a rev. uppl., Kyrkliga förbundets bokförlag, 1972), sid. 51-56.⁴

Sanningsfrågan

Den bibelkritik som prof. Andersson försvarar blir extra allvarlig när han hävdar att den är förenlig med, ja rentav ett resultat av att han, till skillnad från många "bibeltrogna", verkligen "lyssnar noga" till bibeltexterna och tar "deras egna anspråk på allvar". Ett sådant påstående gör att man undrar vilket sanningsbegrepp Andersson har. Han tar själv upp sanningsfrågan i det dokument han presenterade inför bibelsynsdagen i okt. 2012 och som jag här har kommenterat. Bibelsynen handlar om "vad man menar kännetecknar Guds ord" och "hur man uppfattar dess sanning, dess auktoritet och relevans", framhåller han. Något som är historiskt felaktigt kan enligt Andersson ändå vara relevant och förmedla en viss sorts sanning.

"Att ge ordet sanning en och samma betydelse" är enligt Andersson "inte en hållbar position". Man måste skilja mellan "fakta och fiktion", "texters fikcionalitet eller fakticitet", och en fiktion kan vara sann i betydelsen att den har ett sant budskap. Bibelns uppgifter om t.ex. Jona, Jesaja och Daniel behöver alltså inte vara historiskt sanna. De kan ändå med alla sina historiska fel förmedla ett budskap som kan sägas vara "sant". Jonaboken t.ex. kan sålunda enligt Andersson förmedla en sann "attityd", utan att Jona är en historisk person och att det är historiskt sant att nineviterna genom hans förkunnelse omvände sig till Gud.

Det är uppenbart att när man kompromissar med bibelkritiken och samtidigt menar sig ta Bibelns egna anspråk på allvar blir sanningsfrågan besvärlig. Man måste laborera med olika sanningar. Att man därmed kommer i konflikt med klara bibelord och Jesu egna ord om bl.a. Jona och nineviterna tycks inte bekymra.

4 Upplagan är slutsåld, men en nyutgåva planeras av Stiftelsen Biblicum.

”Bibeln är Guds sanna ord därför att den är ingiven av Gud.” Så lyder den kristna kyrkans urgamla svar på frågan vad det innebär att Bibeln är Guds ord. En rätt bibelsyn är *Bibelns* syn, inte människotankar om Bibeln. *Påverkan från en vetenskap som är beroende av förutsättningen att Bibelns gudstro och verklighetssyn måste vara falsk leder ofelbart till obiblisk bibeltolkning och obiblisk kristendom.*

Det är mycket smärtsamt när fromma personer som bekänner sig som troende inte genomskådar sådana s.k. vetenskapliga resultat som är beroende av en ateistisk vetenskapssyn. Denna artikel torde ha visat vilka allvarliga följder en kompromiss med bibelkritiken får. Det är inte ofarligt för den kristna församlingen att tolerera bibelkritiska förvanskningar av Guds ord. Det framgår klart av två bilder som Bibeln använder om en sådan tolerans: *”Lite surdeg syrar hela degen”* (Gal. 5:9; 1 Kor. 5:6) och *”deras ord kommer att sprida sig som cancerumörer”* (2 Tim. 2:17).

Bibelkritik leder alltid till splittring och förlorad frimodighet vid spridandet av det bibliska budskapet. Därför uppmanar aposteln de kristna att enigt hålla fast vid allt Guds ord: *”Må uthållighetens och tröstens Gud hjälpa er att vara eniga efter Kristi vilja, så att ni endräktigt med en mun prisar vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader”* (Rom. 15:5-6). *”I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att alla vara eniga i det ni säger och inte låta stridigheter förekomma bland er, utan vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening”* (1 Kor. 1:10).

Romarbrevet – del II

av Egil Edvardsen

Brevets tema – 1:16-17

Vers 16 inleds i den grekiska grundtexten med ett ”för”. Detta ord knyter samman versen med det föregående och förklarar varför Paulus är så ivrig med att förkunna evangeliet för både ”greker och barbarer”.

”För jag skäms inte för evangelium”, säger Paulus. Ingen människa borde skämmas för evangeliet. Det är Guds glada budskap om vår frälsning genom Jesus Kristus. Likväl är det så att vi människor skäms för det. Läs 1 Kor. 1:18, 23! Det är lättare att förkunna god moral och mänsklig etik än att förkunna evangeliet om frälsning av nåd allena genom tron allena utan laggärningar. För den naturliga människan har aldrig velat ta emot frälsning av nåd allena. Hon vill frälsa sig själv. Evangeliet angriper det som människan älskar allra mest, nämligen sin egen oavhängighet. I mötet med evangeliet blir själv rättfärdighet och högmod krossat. Bara Gud blir stor och människan en fattig tiggare.

Därför ska vi inte bli förvånade när människor föraktar oss på grund av evangeliet. Jesus förberedde alla sina trofasta lärjungar på att de kommer att bli hatade av människor för hans skull (Joh. 15:20). Vi borde snarare bli betänksamma om ingen tar anstöt av vårt budskap och vi blir populära bland världens barn (Luk. 6:26; Joh. 15:19; 1 Joh. 4:5-6). Kristi sanna lärjungar har aldrig tillhört majoriteten. De har under alla tider varit den ”lilla” hjorden (Luk. 12:32). Eftersom det är så många som förkastar evangeliet och så få som tar emot det, kan vi lätt frestas att skämmas för det.

Orsaken till att Paulus inte skäms för evangeliet är att ”*Det är en Guds kraft till frälsning för alla som tror*” (vers 16). Han behöver inte skämmas för det, för det är inte något svagt och obetydligt. Det är en kraft från Gud som verkar frälsning. När Paulus talar om att evangeliet

är en "kraft" brukar han det grekiska ordet *dynamis*, samma ord som vi har i vårt "dynamit".

Evangeliet har en sådan väldig kraft, inte därför att det är den store missionären och aposteln som förkunnar det, utan därför att det är Guds ord. Kom ihåg att Paulus bara var en "tjänare" (1:1). Det är inte den som förkunnar evangeliet som ger evangeliet kraft. Evangeliet är kraftigt i sig självt, för det är Guds eget mäktiga ord (jfr Hebr. 4:12).

Evangeliet är en Guds kraft "till frälsning". Evangeliets verkan är *frälsning*, inte först och främst ljuva känslor och mänskliga upplevelser. Evangeliet ger inte heller jordisk lycka eller social frihet. Det evangeliet ger är frälsning från synden och döden. Frälsning i Bibeln är räddning från syndens skuld, syndens herravälde och syndens lön, den eviga förtappelsen.

När Paulus säger att evangeliet är en Guds kraft till frälsning "för alla som tror", begränsar han inte kraften i evangeliet, som om evangeliet bara avser vissa och inte andra. När han talar om frälsning "för alla som tror" talar han om *hur* människor blir frälsta, inte om *vem* som blir frälst. Frälsningen kan vi bara ta emot genom tron, inte genom gärningar eller andra mänskliga förtjänster. Detta kommer Paulus att tala mycket mer om senare i Romarbrevet. Jfr också Ef. 2:8-9!

Eftersom evangeliet bara kan tas emot i tro, bryter det ner alla murar mellan människor, både kulturella, nationella och sociala skillnader. Evangeliet är universellt, dvs. det gäller alla människor oberoende av ras, kultur eller social status (jfr Gal. 3:28; Rom. 3:22-24). I vers 14 säger Paulus att han har skyldighet att förkunna evangeliet för både "greker och barbarer", med andra ord för alla människor. Här i vers 16 brukar han en lite annan formulering när han talar om evangeliets universiella räckvidd. Evangeliet är en Guds kraft till frälsning för alla, "för juden först och sedan greken".

Uttrycket "för juden först" betyder inte att evangeliet inte var ämnat för alla människor, utan det syftar på judarnas frälsningshistoriska företräde. Historiskt och kronologiskt kom judarna först i Guds frälsningsplan. Gud utvalde Abraham framför alla jordens släkter och gjorde honom till en speciell släkt som Frälsaren skulle födas in i. Frälsarens egen jordiska verksamhet var först och främst begränsad till judarna (Matt. 15:24; Joh. 4:22). Vi kan därför säga att i Guds frälsningsplan kom judarna först. Löften om frälsningen gavs till judarna. Därför kommer det glada budskapet om löftenas uppfyllelse först till dem.

Det finns inget annat sätt som människor kan bli frälsta på – antingen det är judar eller greker – än genom tron på evangeliet. Judarnas frälsningshistoriska företrädare innebar inte att det finns en särskild frälsningsväg för dem, dvs. en frälsningsväg som inte innebär tro på evangeliet om Jesus Kristus, Guds Son och världens Frälsare. Ingen yttre tillhörighet till ett bestämt folk ger oss tillgång till frälsningen, bara tron på det enda evangeliet som gäller alla människor (jfr Gal. 3:7; 5:6). Också för judarna gäller dessa Jesu ord: ”Den som tror och blir döpt ska bli frälst, men den som inte tror ska bli fördömd” (Mark. 16:16). Läs också Rom. 11:20 och 23; Apg. 13:46.

Eftersom judarna har ett historiskt företrädare till evangeliet, betyder det också att domen ska först komma över dem, om de inte tror evangeliet (se Rom. 2:9).

Att frälsningen gäller alla människor understryker Paulus när han säger ”för juden först *och sedan greken*”. Med ”greken” menas här ”hedningen” i betydelsen ”icke-juden”. Redan i Gamla testamentet framgår det klart att också hedningarna var medräknade i Guds frälsningsplan (se Jes. 60:1-9; Amos 9:11-12; Apg. 15:13-18). Men den stora inbärgningen av hedningar skedde inte förrän Jesus gav sin missionsbefallning (Matt. 28:19; Mark. 16:15) och apostlarna började gå ut med evangeliet till alla folk.

Vers 17 börjar också i grundtexten med ett ”för” som förklarar varför evangeliet är en Guds kraft till frälsning för alla som tror: ”*Guds rättfärdighet (rättfärdighet från Gud) uppenbaras i det, av tro till tro, som det står skrivet: Den rättfärdige ska leva av tro.*” Guds rättfärdighet är den enda grundvalen för att någon kan bli frälst. Om vi inte har Guds rättfärdighet är det omöjligt att bli frälst.

Uttrycket ”Guds rättfärdighet” kan förstås på två sätt. Det Paulus här menar med detta uttryck är något helt nytt och okänt för den naturliga människan. När hon hör uttrycket ”Guds rättfärdighet” tänker hon genast på *Guds dömande rättfärdighet*. Så brukar Paulus detta uttryck i t.ex. Rom. 3:5. Guds rättfärdighet i denna betydelse avser hans *krav* på rättfärdighet och hans rättfärdiga *dom* över dem som inte uppfyller kraven. Så uppfattade Luther detta uttryck då han var munk. Han blev arg på Gud, eftersom Gud krävde en rättfärdighet som inte ens den bästa människa på jorden kan åstadkomma. Och Luther blev förtvivlad, eftersom han såg att han inte var i stånd att uppfylla Guds krav på rättfärdighet.

Men här i Rom. 1:17 är det fråga om en helt annan betydelse av uttrycket "Guds rättfärdighet". Först sedan denna andra betydelse blivit uppenbar för Luther kunde han få frid i sin själ. Luther förstod plötsligt att med uttrycket "Guds rättfärdighet" menar Paulus här *den rättfärdighet som Gud ger*. Evangeliet kan frälsa alla människor som tror, eftersom Gud själv har framskaffat den rättfärdighet som alla behöver, och han erbjuder nu denna rättfärdighet åt alla som en fri gåva i evangeliet. Den syndiga människan kan inte åstadkomma denna rättfärdighet. Men Gud har framskaffat den genom Kristus. Kristus är vår ställföreträdare och med sitt fullkomliga liv är han för vår räkning den rättfärdighet som vi är skyldiga Gud. Och han har genom sin oskyldiga död på korset betalat för alla våra små och stora brott mot Guds krav på rättfärdighet. Denna rättfärdighet som Gud ger är den enda rättfärdighet som håller inför honom (Rom. 10:3).

Att "Guds rättfärdighet" i Rom. 1:17 betyder den rättfärdighet som Gud *ger* och inte den rättfärdighet han *kräver* ser vi bl.a. av följande ställen: Rom. 3:21-22; 1 Kor. 1:30; 2 Kor. 5:21; Fil. 3:9.

Guds rättfärdighet uppenbaras i *evangeliet*. "Uppenbara" betyder "avslöja, avtäcka". Tidigare var Guds rättfärdighet dold, men nu har den uppenbarats (Rom. 3:21). I evangeliet om Jesu Kristi fullbordade frälsningsverk uppenbaras Guds rättfärdighet. Att Guds rättfärdighet uppenbaras betyder också att den har funnits tidigare. När vi avtäcker en staty finns ju statyn redan innan vi avtäcker den. Det är bara vi som inte kan se den så länge den är övertäckt. Guds rättfärdighet blir alltså inte till först i det ögonblick den uppenbaras för oss i evangeliet och vi kommer till tro på den. Den finns där redan som en följd av Kristi fullbordade frälsningsverk.

I evangeliet uppenbaras Guds rättfärdighet "*av tro till tro*", säger Paulus. Det betyder att rättfärdiggörelsen inte är en frukt av tron. Det är inte tron som verkar rättfärdiggörelsen. Guds rättfärdighet finns ju redan i evangeliet *innan* vi kommer till tro. Men tron tar emot det som Gud har gjort färdigt och som uppenbaras i evangeliet. Ja, det är bara genom tron som vi kan ta emot evangeliet. Det är inte möjligt att göra det på något annat sätt (Rom. 3:28). Därför citerar Paulus profeten Habakkuk som säger: "Den rättfärdige ska leva genom sin tro" (Hab. 2:4).

Den naturliga människans brist på rättfärdighet inför Gud – 1:18-3:20

Huvudpoängen i Paulus brev till romarna är läran att den enda rättfärdighet som håller inför Gud är den rättfärdighet som kommer från Gud genom tron på Jesus Kristus. Behovet av rättfärdighet gäller alla människor, eftersom ingen människa har varit rättfärdig alltifrån Adams och Evas syndafall. Ingen människa kan stå inför Guds tron och hävda att han har på basis av egna gärningar den rättfärdighet som kvalificerar för himlen. Sådan människan är av naturen kan ingen människa uppfylla Guds rättfärdiga och heliga krav. Alla är orättfärdiga.

I Rom. 1:18-3:20 bevisar Paulus hur alla människor saknar denna rättfärdighet. Han delar in alla människor i tre huvudgrupper:

1. Den första gruppen beskriver Paulus i 1:18-32. Det är de uppenbart grova syndarna, de som brevets läsare skulle kalla för *vantroende hedningar*.
2. Den andra gruppen talar Paulus om i 2:1-16. Det är sådana som har en lite högre och mer moralisk standard. Vi kan kalla dem *moralister*, nämligen sådana människor som menar att bara de lever ett moraliskt liv, blir de godkända av Gud. De är eniga med Paulus om att de grova synder som hör samman med den första gruppen är en styggelse inför Gud. Men de menar att eftersom de själva inte begår sådana grova synder ligger de bättre till i förhållande till Gud. Pga. sin höga moral står de inte under Guds vrede, menar de.
3. Den tredje gruppen behandlar Paulus i 2:17-3:8. Det är sådana som hävdar att de aldrig har saknat Guds rättfärdighet. Detta är *judarna*. Eftersom de är Abrahams barn och medlemmar av Guds utvalda folk och eftersom Gud har gett dem lagen och sitt uppenbarade ord, menar de att de helt säkert blir godkända av Gud. Men Paulus visar att det inte är nog att bara tillhöra det rätta folket till det yttre.

I 3:9-20 sammanfattar Paulus att *ingen*, vare sig hedning, moralist eller jude, har den rättfärdighet som Gud kräver. Denna rättfärdighet finns inte hos någon människa som är född av kött och blod. Om det ska finnas en räddning för den fallna människan, måste räddningen komma utifrån, från Gud själv. Hur Gud skaffar fram denna räddning är temat för Romarbrevets huvuddel, kap. 3:21 – 5:21.

Hedningarnas brist på rättfärdighet – läs 1:18-32

I den grekiska grundtexten inleds detta avsnitt med ”för”, vilket visar att Paulus vill förklara varför evangeliet är den enda kraften till frälsning för både judar och greker. Rättfärdigheten måste komma från Gud, *eftersom* människorna inte kan förvänta sig något annat än ”Guds vrede” pga. vad de har gjort och fortsätter att göra. ”Guds vrede” står här i motsats till ”Guds rättfärdighet”. I evangeliet uppenbaras Guds rättfärdighet till frälsning. Utanför evangeliet uppenbaras Guds vrede till fördömelse.

”Guds vrede” är Guds heliga reaktion mot synden och hans heliga ovilja mot alla som lever i synd. ”Guds vrede” är ett resultat av människornas synder och vantrö (se Ps. 90:7-8; Jer. 2:19; Joh. 3:36). Denna vrede är inte ett känsloutbrott hos Gud, som när vi blir arga för ett eller annat som har gått oss emot. Vreden är en nödvändig reaktion från en helig Gud mot allt oheligt och syndigt. Gud kan inte annat än vredgas över synden. Han skulle upphöra att vara Gud om han inte reagerade med vrede över synden.

Denna vrede ”*uppenbaras från himlen över all ogudaktighet och orättfärdighet hos människor*”. ”*Från himlen*” är detsamma som från Guds egen boning, dvs. från Gud själv. Att den ”uppenbaras” betyder att Gud låter den synas. Den är inte dold för någon.

Detta är syndens väsen: att man inte har plats för Gud även om man lever ett moraliskt liv, och att man sätter sig upp mot Gud och hans bud.

Över de människor som lever ogudaktigt och orättfärdigt vilar Guds vrede, och Paulus tillägger att de ”*i orättfärdighet undertrycker sanningen*”. Med ”sanningen” menas sanningen om Gud och hans vilja för människorna. Denna sanning känner alla människor till, men de ogudaktiga ”undertrycker den” eller hindrar den. De förnekar att Gud finns och vill inte veta av hans bud.

Hur kan Gud vara rättfärdig när han dömer hedningar? Paulus svarar: ”*Därför att (grek. dióti) det man kan veta om Gud är uppenbart bland dem*” (vers 19). Hur kan Paulus säga att detta är uppenbart bland dem? ”*Gud har uppenbarat det för dem*” (vers 19). ”*Ända från världens skapelse ses och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur genom de verk som han har skapat. Därför är de utan ursäkt*” (vers 20).

Paulus argumenterar här utifrån den allmänna gudsuppenbarelsen i naturen. Gud har uppenbarat sig genom sitt skapelseverk som vittnar om en skapare (Apg. 14:15-17; 17:24-28; Job 12:7-9; Ps. 19:2).

Därför att ”det man kan veta om Gud är uppenbart ” för alla, är det dårskap att förneka honom (Ps. 14:1). Det innebär att man undertrycker en kunskap som är så tydligt att det inte finns någon ursäkt för någon. När våra översättningar säger att människorna ända från skapelsen ”kan se” Guds eviga makt och gudomliga natur, står det på grekiska ”kan tydligt se”. Den naturliga gudsuppenbarelsen är inte oklar och svår att se. Den är tydlig och klar. Eftersom Gud har uppenbarat sig i naturen kan ingen säga att de inte visste något om honom eller kunde veta något om honom. På domens dag ska ingen kunna säga till Gud: Vi visste inte att du existerade.

I vers 20 är Paulus poäng att ingen människa kan ursäkta sig inför Gud. ”Fastän de kände till Gud, prisade de honom inte som Gud eller tackade honom” (vers 21). Vi ser alltså att Paulus inte sysslar med frågan om hedningarna vet något om Gud, utan han skriver att de går emot *det de vet om honom*. Därför är de utan ursäkt.

I vers 21 säger Paulus att alla människor känner Gud tillräckligt så att de är skyldiga att prisa honom som Gud och tacka honom. Gud ska vi ära eftersom han är vår allsmåktige Gud och Skapare. Han står högt över oss och förtjänar all ära och respekt från oss. Likaså har han gjort oss många välgärningar. Därför förtjänar han vårt tack.

Konsekvenserna av att människor inte vill ära Gud fastän de känner honom tillräckligt för att kunna ge honom ära, blir att de förblindas av falska föreställningar och att mörker sänker sig över deras oförståndiga hjärtan (vers 21). När de inte vill tänka på Gud, blir i stället deras tankar uppfyllda av all den tomhet och förgänglighet som hör till den här världen. Och ju mer de är upptagna av tomheten i livet, desto djupare sänker sig mörkret över deras hjärtan.

Paulus säger inte om människorna att de oskyldigt har hamnat i sitt olyckliga tillstånd. De har syndat medvetet och gått emot den kunskap de hade om Gud. Det var inte Guds fel att de blev förblindade och fick ett förmörkat förstånd (se 2 Kung. 17:15; Jer. 2:5; Ef. 4:18).

Typiskt för människor som förnekar Gud är att *de tror att de är visa*. Men det är en inbillad vishet (vers 22, jfr Ps. 14:1). Dårskapen i hela deras livshållning visar sig i att de dyrkar bilder av förgängliga varelser i stället för att dyrka den ende oförgänglige, Herren Gud. Lägga märke till den nedåtgående riktningen i avfallet: Hedningarna dyrkar ”bilder av (1) dödliga människor, (2) fåglar, (3) fyrfotadjur och (4) kräldjur”. Huvudpoängen i vers 23 är att de vantroende byter ut tillbedjan av en oför-

gänglig Gud mot något som är *förgängligt*. Tänk vilka förgängliga och svaga avgudar människor gör sig i vår tid i stället för att tillbe den evige, oförgänglige och mäktige Gud!

En viktig sanning om vår helige Gud är att även om han står emot all synd och ondska, tvingar han inte människor med våld för att hindra dem att synda. När de fallna människorna trotsigt gör uppror mot honom, hindrar han dem inte. Paulus säger tvärtom att Gud "utlämnar" människorna att följa sina egna begär. Tre gånger efter varandra upprepar han det, i vers 24, 26 och 28.

Lägg märke till "därför" i början av vers 24. Eftersom de inte ville ha något med Gud att göra, lät han dem vara i sin gudsövergivenhet. Och när Gud inte längre verkar på en människa, finns det inte längre någon räddning från synden och dess bittra konsekvenser.

När människor inte vill följa Guds uppenbarade sanning, följer de i stället "*sina egna begär*" (vers 24). När de inte har några objektiva normer längre, skapar de åt sig sina egna normer i hjärtat. Och dessa normer formas utifrån vad det syndiga hjärtat vill. Jesus sa en gång vad det är som kommer från det syndiga hjärtat: "Onda tankar, mord, äktenskapsbrott, otukt, stöld, falskt vittnesbörd och hädelser" (Matt. 15:19). Det syndiga hjärtats normer tillåter och ursäktar det som Gud förbjuder.

I den norska översättningen 1978/85 står det i slutet av vers 24 (översatt till svenska): "... så att de i sitt hjärtas begär skulle vanära sin kropp". Denna översättning säger inte allt, för enligt grundtexten står det: "... så att de i sitt hjärtas begär skulle vanära sina kroppar *sins emellan*". Det är tydligt att Paulus här avser sexuella synder mellan människor, något som han i klartext kommer tillbaka till i vers 26-27.

I vers 25 säger Paulus ännu en gång att orsaken till det moraliska förfallet är avfallet från Gud. Människorna "*bytte ut Guds sanning mot lögnen*" (jfr vers 18). De vill inte följa den uppenbarade sanningen om Gud (vers 19-20). I stället följer de motsatsen till denna sanning, nämligen lögnen, dvs. falska uppfattningar om Gud, med andra ord: avgudadyrkan och falsk lära. De gör sig falska uppfattningar om Gud. De blir andligt blinda. När människor inte vill tillbe Skaparen, den sanne Guden, börjar de i stället tillbe "det skapade".

I vers 26-28 ger Paulus ett exempel på detta moraliska förfall som Gud utlämnar den avfallna människan till. Det är inget tvivel om vilka synder han beskriver här, nämligen sexuella handlingar mellan två personer av samma kön (homofili).

I vår tid blir Paulus ord i Rom. 1:26-27 avfärdade med att de är sagda i en helt annan tid än vår och därför inte längre gäller. Hur ska vi besvara ett sådant argument? Av ställen som 1 Kor. 6:9-10 och 1 Tim. 1:9-10 ser vi att homosexuella synder inte är annorlunda än andra synder. De som begår homosexuella synder drabbas av lagen på samma sätt som "otuktiga, avgudadyrkare, äktenskapsbrytare" ... (1 Kor. 6:9). För Gud är det ingen skillnad på synder. Alla drabbas av lagen (1 Tim. 1:9). Och Guds lag är evig och oföränderlig. Den förändras inte med tiden. Gud blir inte styrd av tidsandan.

Lägg märke till att Paulus talar om att "kvinnorna gavs sig hän åt *onaturligt* könsliv i stället för det *naturliga*" (vers 26 enligt no. övers.), och att männen slutade "att ha *naturligt* samliv med kvinnor" (vers 27). Enligt Bibeln strider homosexualitet inte bara mot Guds bud utan också mot naturen. Allt sedan den första människans avfall har människor brutit mot Guds bud. När människorna dessutom börjar bryta mot naturens lagar, visar det hur djupt förfallet har gått.

Men även om homosexualitet är en grov synd, är den på intet sätt den enda synden som Gud utlämnade människorna till. I vers 28-32 räknar Paulus upp en rad allvarliga synder som människorna hänger sig åt.

På nytt ser vi att orsaken till förfallet är avfallet från Gud: "*Eftersom de inte ansåg det vara något värt att ha kunskap om Gud, utlämnade Gud dem åt ett ovärdigt sinnelag, så att de gjorde sådant som är mot naturen*" (vers 28). Människorna hade kunskap om Gud, men de brydde sig inte om att ta vara på den. Kunskapen om Gud var ingenting värd för dem, och därmed kom de in på en tankegång som inte heller är något värd. För det djupaste förfallet består inte i att vi blir frestade och faller i synd utan att vi blir så förblindade av vårt eget syndiga hjärta att vi förblir i synden och inte vill bli av med den. Resultatet blir att vi i stället för förtvivlan över synden försvarar och förhärskar den.

Även om orden i vers 29-31 träffar oss alla och ingen av oss kan slå sig för sitt bröst och säga att sådana synder begår aldrig vi, är det likväl viktigt att lägga märke till att det finns en skillnad mellan att begå en synd och försvara den. Det som är typiskt för de människor som Paulus beskriver i Rom. 1:18-32 är att de inte bara gör synd, utan "de samtycker också till att andra gör det", med andra ord: de försvarar, förhärskar och ursäktar synden. I vår tid är det många som t.o.m. driver

propaganda för sina synder och kräver att samhällets lagar ska ge dem stöd för sitt syndande.

Till slut säger Paulus att hedningarna *"mycket väl känner till Guds rättvisa dom, att de som handlar så är värda döden"* (vers 32). Döden är en konsekvens av synden (Rom. 6:23). Detta vet den naturliga människan, säger Paulus. Därför fruktar hon döden. Synden gör döden bitter och plågsam. Den kallas för "dödens udd" som sticker (1 Kor. 15:56).

För att döden inte ska sticka och plåga oss måste det därför göras något med synden. Den måste tas bort. "Gud vare tack som ger oss segern genom vår Herre Jesus Kristus!" (1 Kor. 15:57).

Frågor och svar

Templets höjd

Fråga: Anges inte templets höjd mycket högre i Andra Krönikeboken än i Första Kungaboken?

Svar: Enligt 1 Kung. 6:2 var Salomos tempel *60 alnar långt, 20 alnar brett och 30 alnar högt*. 2 Krön 3:3 har samma uppgifter utan att nämna höjden: *"60 alnar långt och 20 alnar brett"*. 2 Krönikeboken motsäger alltså inte Första Kungaboken.

1 Kung. 6:3 nämns måtten på *förhuset* framför templet. Översättningen av 1 Kung. 6:3 i SFB98 kan missförstås. Med längden på förhuset menas inte längden i samma riktning som templet utan längden längs templets kortsida, alltså förhusets bredd. Luther översätter denna vers korrekt, likaså ESV och NIV och i detta fall även Bibel 2000. En tydlig översättning bör bli: *"Förhallen framför tempelsalen var 20 alnar bred, motsvarande templets bredd, och 10 alnar djup framför templet."*

2 Krön. 3:4 är omdiskuterad. Där står om förhuset i den hebreiska grundtexten: *"Förhuset som låg framför långhuset, längs templets bredd, var 20 alnar och dess höjd 120 alnar"*, alltså dubbelt så högt som själva templet. I den avbildning av templet som jag har på väggen i mitt arbetsrum är förhuset dubbelt så högt som själva templet. Många bibeltolkare och översättare tror dock att 120 alnar är en avskrivares felskrivning och stödjer sig på några Septuagintahandskrifter och syriska handskrifter som har 20 alnar i stället för 120. I så fall skulle förhuset vara lägre än templet vilket är tveksamt. SFB98 liksom ESV, Luther, Norska övers. 2011 och många fler behåller "120 alnar". Bl.a. NIV, danska övers. 1931 och Bibel 2000 har "20 alnar".

Föreligger inte en motsägelse mellan 2 Krön. 16:1 och 1 Kung. 16:8?

Fråga: Hur ska man läsa 2 Krön. 16:1 där Basha fortfarande lever i Asas 36:e regeringsår, medan det i 1 Kung. 16:8 står att Ela blev kung i Asas 26:e regeringsår?

Svar: Tack för att du uppmärksammat detta problem. Enligt 1 Kung. 15:33 regerade Basha i 24 år, ca 909-886 f. Kr. Han blev kung i Nordriket Israel i Asas 3:e regeringsår, och efterträddes av sin son Ela i Asas 26:e regeringsår (1 Kung. 16:8). Asa var kung i Sydriket Juda ca 911-870 f. Kr. Sålunda hade Basha varit död i nära 10 år i Asas 36:e regeringsår.

Olika förklaringar har förts fram när det gäller hur talet ”36:e” ska förklaras. Följande förklaring finner jag troligast: I hebreiskan används ursprungligen bokstäver för siffror. Talet 10 skrevs med J (jod) och talet 30 med l (lamed). För att skriva 16 skrevs J plus w (waw) (bokstaven för 6) och 36 skrevs l plus w. Innan den hebreiska kvadratskriften infördes var bokstäverna för 10 och 30 (J och l) mycket lika, så det var lätt för en avskrivare att skriva l i stället för J. Så sannolikt stod det ursprungligen ”I Asas 16:e regeringsår” i 2 Krön. 16:1 och ”Asas 15:e regeringsår” i versen innan (2 Krön. 15:19).

Vad betalade David för Aravnas tröskplats?

Fråga: Enligt 2 Sam. 24:24 köpte David av Aravna ”tröskplatsen och boskapen för 50 siklar silver”. Enligt 1 Krön. 21:25 betalade David ”600 siklar guld i full vikt för platsen”.

Svar: Förklaringen till olikheten kan vara följande: I 2 Sam. 24:24 gäller betalningen själva tröskplatsen (hebr. *haggórän*) och de oxar som drog tröskslädarna. I 1 Krön. 21:25 nämns avslutningsvis, efter en mera detaljerad skildring, att David betalade 600 siklar guld för hela området (hebr. *hammaqóm*). Han ville köpa själva tröskplatsen (hebr. *meqóm haggórän*, 1 Krön. 21:22) och gjorde det för ”50 siklar silver”. Men allt som allt betalade han ”600 siklar guld” för hela området.

Hur ska 2 Kung. 23:29 förstås och var dog Josia?

Fråga: Vi vet av historien att farao Neko ingick en allians med Assyriens kung för att hindra babylonierna vid Karkemish. Men i 2 Kung. 23:29

ser det ut som om Neko drog ut för att strida *mot* Assyriens kung. Borde det inte översättas ”*till* Assyriens kung”? Och var dog Josia, i Megiddo eller i Jerusalem?

Svar: Ordet ”Assur” (Assyrien) används i GT inte bara om det assyriska världsriket utan också mera obestämt om ”landet bortom Syrien”, liktydigt med Mesopotamien. Så en kung i landet bortom Syrien preciserar inte vilken kung det är fråga om, dvs. Assyriens eller Babyloniens. Men det är rätt att den hebreiska prepositionen *al* också kan översättas med ”till”. NIV vill tydliggöra ”till” med omskrivningen ”*för att hjälpa* (to help) Assyriens kung”.

I sin march mot Karkemish måste farao Neko med sin armé tåga genom Josias land. Det ville inte Josia tillåta. I närheten av Megiddo går vandringsleden mot norr genom ett bergspass och där fann Josia det lämpligt att försöka stoppa Neko. Det misslyckades och Josia stupade redan vid första sammandrabbningen (2 Kung. 23:29).

2 Krön. 35:23-24 skildrar mera detaljerat hur Josia dog: *”Bågskyttarnas skott träffade kung Josia, och kungen sade till sina män: ’Bär bort mig! Jag är svårt sårad.’ Då bar hans män bort honom från vagnen och lade honom i hans andra vagn för att föra honom till Jerusalem. Och han dog och blev begravd där hans föder var begravda.”* Det står inte att Josia dog först när han anlände till Jerusalem. Det är en felöversättning när man efter ordet Jerusalem tillägger: *”Där dog han.”* Enligt grundtexten står endast: *”Och han dog”* (SFB), *”And he died”* (ESV), *”Und er starb”* (Luther). Josia blev så svårt sårad vid Megiddo att han sannolikt dog kort efter drabbningen.

SE

Utblick över samtiden

Bibelsynsdebatt i Dagen

I tidningen Dagen har en längre tid pågått en debatt om bibelsynen med blandat innehåll. Att en bibelkritisk bibelsyn är skadlig för en rätt bibeltolkning har inte alla insett. Därför var Göran Lennartsson inlägg i Dagen 2013-01-08 välgörande. Lennartsson är teol.dr i Nya testamentets exegetik och pingstpastor i Uppsala. Hans inlägg bar rubriken **Bibelsynen påverkar tolkningen**. Lennartsson påtalar bl.a. med rätta att ”den historisk-kritiska metoden inom bibelvetenskapen inte är neutral. Metoden våldför sig på Bibelns egna anspråk genom att utesluta att Gud kan ingripa direkt i historien.” Vi saxar ur Lennartssons artikel:

Tesen att bibelsynen inte påverkar tolkningen, är också falsk.

Vad händer med tilliten till Bibeln i en församling när texten om den lidande Tjänaren (Jes 53) läses, och församlingen ”meddelas insikten” att profetian uttalades av en falsk Jesaja (”Pseudojesaja”, också kallad ”Andre Jesaja”) som levde cirka 150 år efter den verkliga Jesaja?! Den åsikten som går stick i stäv mot Jesu uppfattning. Han nämner bara om en Jesaja.

För Jesus är det självklart att Jona bok beskriver verkliga händelser (Matt 12:39–41). Hans tre dagar i fiskmagen förebildar Jesu tre dagar i dödsriket som leder till uppståndelsen. Om Jona är en fiktion, bör rimligen också Jesu tillämpning av berättelsen ifrågasättas – både historiciteten angående uppståndelsen från de döda, och domens dag då Nineveborna ska vittna!

Vilken tro är det som frigörs om Abraham inte funnits på riktigt utan bara levt som en påhittad berättarfigur? (Det var så jag undervisades som teologistudent på tidigt 1970-tal, att berättelserna om Abraham kom till vid lägerelden). Om uppgiften att Abraham blev förklarad rättfärdig av Gud genom tron (1 Mos 15) i själva verket är en litterär fiktion, vad

menas då med att människan blivit frälst genom tron på Jesus (Rom 4)? Uppenbarligen menade Paulus att Abraham blev rättfärdig genom tro ”i verkligheten”, som historisk person – inte metaforiskt.

”Bibelkritiken” ifrågasätter att Noa är historiskt förankrad. Jesus däremot förutsätter att han levt på riktigt när han jämför Noas tid med tiden för Människosonens ankomst (Matt 24:37–39). Om ”bibelkritiken” har rätt innebär det att Jesus också kan ha tagit miste angående sin återkomst som en historisk tilldragelse. Exempelen kan mångfaldigas. Bibelsynsfrågan och förhållningssättet till ”bibelkritiken” får alltså direkta teologiska implikationer.

Påståenden som ”det spelar ingen roll vilken bibelsyn man har, det viktiga är att förkunna Jesus och att praktisera Bibeln” – är både aningslösa och rent förledande.

Bibelsynen påverkar ofta i hög grad bibeltolkningen som i sin tur styr tillämpningen av Bibeln i praxis. Likaså synen på Jesus.

För en grundlig granskning av bibelkritiken och vad en kompromiss med den leder till, se artikeln *Bibeltolkning och vetenskap på otron villkor* i detta nummer.

SE

Akta er kvinnor!

Den varningen kommer från den svenska europaparlamentarikern och prästen i Svenska kyrkan, Cecilia Wikström (FP), återgiven i Aftonbladet 23/11-12. Anledningen är att Malta nominerat Tonio Borg som kommissionär med ansvar för hälsofrågor i EU. Malta anses vara ett av Europas mest konservativa land när det gäller abort, skilsmässor, homosexualitet och frågor som överhuvudtaget rör moral och samlevnad. Borg anses dela denna syn.

Wikström reagerar oerhört skarpt mot Borgs kandidatur och kallar honom för ”fanatiker med de mest konservativa, insnöade och förlegade uppfattningar man överhuvudtaget kan föreställa sig. ... Uppdraget som kommissionär för hälsofrågor kan och bör enligt min mening inte gå till en person med så föråldrade och diskriminerande värderingar som Borg givit uttryck för.”

Nu är emellertid Wikström så generös att hon tillåter: ”Som privatperson får herr Borg ha vilka moralkonservativa uppfattningar han vill.”

Wikström kan tänka sig åsiktsfrihet i privata sammanhang, men i andra fall måste man dela hennes åsikter. Det är tydligen svårt för politikerna från vårt land att möta motstånd ute i Europa, något som de inte är vana vid här hemma. Av artikeln kan man få intrycket att det är en desperat människa som skriver. Om man inte delar Wikströms åsikter om abort och homosexualitet är man "fanatiker"! Hennes enda argument mot Borgs nominering är "att det är varje människas rätt att bestämma över sig själv och sitt liv", vilket förmodligen Borg aldrig nekat till. Om hon tänkt efter lite grann kanske hon upptäckt att det är det Borg vill kämpa för, då han vill försvara också det liv som inte kan ropa på hjälp. Och försvara den naturliga lag som gäller i umgänget mellan människor. Det är inget som någon kvinna behöver akta sig för eller frukta. Tvärtom, då människor följer den lagen finns de största förutsättningar för lycka och trygghet både för barn, kvinnor och män.

Välsignelse av djur är inget nytt i kristenheten

Det säger biskopen i Lund Antje Jackelén med anledning av att komminister Laurie Lofsvold, Ronneby, hållit en "barn och djurvälsignelsegudstjänst" i Eringsboda, Blekinge. Komminister Lofsvold menar att fler kyrkor borde öppna upp för djurvälsignelse, enligt *Dagen* 7/11/12. Det var allergiriskan som gjorde att djuren inte fick komma in i kyrkan utan hålla till i ett tält utanför. "Över 50 människor, 20 hundar, två kaniner och en shetlandspanny var samlade i tältet", säger Lofsvold. Det är den helige Franciskus, som anses vara djurens beskyddare, som hedras på detta sätt, säger biskopen.

Kan man misstänka att det är evolutionstanken som ligger bakom då barn och djur likställs på detta sätt? Nu framgår det inte av artikeln vad denna välsignelse innehöll, inte heller om det var någon skillnad på barnens välsignelse och djurens. "Meningen med välsignelserna är att tacka Gud för vad husdjuren betyder för oss människor och påminna församlingen om att inte allt här i världen handlar om oss människor", säger biskopen i Lund. Varför skulle då barnen vara med?

AS

Litteratur

VEM ÄR KRISTEN?

Vägledning och uppmuntran på trons väg

Ejnar Svensson

GAudete förlag, Helsingborg 2012, 186 sidor

”Författaren är pensionerad präst som på ett pedagogiskt, bibelnära och lättillgängligt sätt vill lotsa läsaren till en fördjupad kristen tro.” Så presenteras författaren och boken på omslagets baksida.

Själva bokititeln förpliktar att inte bara ge ”pedagogiskt, bibelnära” vägledning på trons väg utan det bibliska svaret på frågan ”vem är kristen?” I själavård och andlig vägledning är ”bibelnära” inte tillräckligt. Ur själavårdssynpunkt skulle en bok med denna titel kunna ge mycket god undervisning på sina närmare 200 sidor.

Det var med en rekommendation att boken är mycket läsvärd som jag fick denna bok. Men redan inledningsvis infinner sig tvivlet på riktigheten av en sådan rekommendation, då författaren utan reservation påstår att den samstämmiga bekännelsen i kristna kyrkor är att Bibeln är Guds ord! Citat: ”Det är alltså Svenska kyrkans officiella lära att Bibeln, med Gamla och Nya Testamentet, är Guds ord. Det är den samstämmiga bekännelsen i kristna kyrkor” (sid. 16). Eftersom Svensson använder Bibel 2000, som för övrigt används av de flesta samfund i vårt land, kan han i dess noter och kommentarer bedöma riktigheten i sitt påstående.

I kapitelrubrikerna återkommer vid flera tillfällen frågan: Vem är kristen? Redan i kapitel ett ställs frågan, men av någon anledning behandlas istället borgerlig begravning, konfirmation med en obegriplig nattvardsgudstjänst, och vid en kyrklig begravning får familjen veta att den döde är hemma i himlen utan att han någonsin brytt sig om någon himmel (sid. 14-16). Sen kommer frågan: Är jag kristen? Svar: ”Många står utanför kristendom och kyrka men har en mer eller mindre tydligt känd längtan att vara med, men de dröjer ännu på steget... Det är en närgången och avgörande fråga för Kyrkan, både samfundet, som Svenska kyrkan, och för de enskilda församlingarna: Står Kristus i centrum i allt vad vi gör och förkunnar?” (sid. 19-20). Är det verkligen så att många människor går

omkring med en längtan efter kristen gemenskap? Är det inte i stället så att allt för många har fullt upp i den materiella välfärden?

Svenssons läroframställning är inte bara bristfällig utan direkt felaktig. När frågan gäller läran om syndafördärvet, skriver han: "Det kallas arvsynnen. Det betyder inte att vi ärver synden, men vi föds med en felprogrammering i vårt inre." Trots detta citeras en katekes som säger: "Arvsynnen är det medfödda onda i vår natur, som ger lust för det onda, och gör oss odugliga till det goda" (sid. 102-103).

Vad ska läsaren då tro? Är arvsynnen endast en felprogrammering? Betyder det att man kallar in en programmerare som med några knapptryckningar rättar till problemet syndafördärvet? Eller är arvsynnen medfödd, ärvd? Säger inte Jesus att människan måste födas på nytt och bli en ny människa? Det gäller inte en felprogrammering när David säger: "I synd är jag född" (Ps. 51).

Med en felaktig lära om arvsynnen blir läran om omvändelsen den typiskt förnuftiga där den oomvända, andligt döda människan tillskrivs stora möjligheter att avgöra sitt eviga öde. I dessa sammanhang överbetonar man ofta människans skapelse i Guds avbild, men man glömmer hur denna avbild förlorades i syndafallet. Omvändelsen blir därför till stora delar ett människans verk.

Citat: "Gud själv tar på sig ansvaret för att de som i ödmjukhet söker Herren Jesus och är öppna för vad ordet säger, de kommer genom den helige Andes verkan att förstå tillräckligt för att komma till tro och leva i tro" (sid. 35). I denna situation kan det bli "trosproblem för somliga att det finns sådant som vi inte kan fatta och mycket som framstår som paradoxer. Men hos den ödmjuka lärjungen skapas fascination, en fångslande inblick i en ny dimension i livet" (sid. 37). "Kanske har somliga läsare dessa problem med en del av de bibelord vi läst. Också i fortsättningen får vi höra om fantastiska händelser, där det kan verka frestande att tänka: Nej, sådant händer inte! Mitt råd är: Låt dig inte hindras av dessa svårigheter. Läs vidare, med tvivel eller tro. Har du öppet sinne kommer det att växa fram en bild av Jesus och kristen tro, som du kan ta ställning till. Om du läser för att komma till tro eller stärkas i tro på Jesus, bed då Guds Ande om öppnade ögon för det underbara Gudsordet" (sid. 39).

Här uppmanas läsaren att antingen han tror eller tvivlar ska han fortsätta med "öppet sinne", men var får man det ifrån? Skriften säger om den oomvända människan: "*Vi vet att lagen är andlig, men själv är jag köttlig, såld till slav under synden. Ty jag kan inte fatta att jag handlar som jag gör.*"

Det jag vill, det gör jag inte, men det jag hatar, det gör jag... Ty jag vet att i mig, det vill säga i mitt kött, bor inte något gott" (Rom. 7:14-15;18a). Om hon nu öppnar sig inåt sig själv, vad finner hon då? *"Inifrån, från människans hjärta, utgår onda tankar, otukt, stöld, mord, äktenskapsbrott, girighet, ondska, svek, lösaktighet, avund, hädelse, högmod och dårskap. Allt detta onda kommer inifrån och gör människan oren"* (Mark. 7:21-23). Men här lovar författaren att det ska växa fram en bild av Jesus som man kan ta ställning till.

När frågan om kallelsen tas upp ges följande vägledning: "Kallelsen kan nå en människa i högtidliga situationer, som tycks anpassade till händelsens betydelse. Men oftare sker det, precis som för Petrus och hans kamrater, mitt i livets vardag. En enkel tumregel: Jag är kallad när jag av någon anledning kommer att tänka på Gud!" (sid. 81).

Han fortsätter: "Det anmärkningsvärda är att de på något sätt är medvetna om att de väljer fel, när de tar avstånd från Jesus. ... Jesus vill naturligtvis att vi ska svara på hans inbjudan. Den som svarar ja blir lärjunge hos Jesus... Ditt 'ja' till Jesus är ett medvetet ställningstagande. Man fattar ett beslut. Precis så som Petrus och Andreas, Jakob och Johannes bestämde sig för att bryta upp, ta avsked av de sina och gå med Jesus. ... Vårt ja på kallelsen tar sig uttryck i att vi börjar gå i kyrkan på söndagarna. ...

Vi följer också Jesus genom att höra vad han har att säga till oss i bibelordet. Därför innebär ett ja på Guds kallelse att vi börjar läsa vår Bibel. ... Det finns i den västsvenska kyrkliga traditionen en god definition som säger, att lärjunge är den som 'använder Gud ord och bönen för att komma till tro eller bli bevarad i tron'. ... Jesus kräver ingen bekännelse av den som ska bli lärjunge. Tro är inte ett villkor för att få följa Jesus. Der är något man kommer fram till under vandringen med honom. Det är den som är lärjunge som lever nära Jesus. ... så lär han sig lita på honom. Enda möjligheten att verkligen komma till klarhet om Gud är att själv pröva. Vi måste chansa, ta ett steg ut i det okända" (sid. 85-86).

Det är ett allvarligt misstag att hänvisa den bekymrade själen till sin egen bibelläsning och bön, som kriterium för tro i hjärtat. Den bekymrade människan måste föras till det objektiva evangeliet om att Kristus har dött och uppstått, den enda grunden för tro och hopp. Själva tanken på att den icke-troende ber till Gud om tron är typisk för den förnuftiga synen på människans förmåga och bakom ligger föreställningen om människans fria vilja i andliga ting. Hon sätter sig ner och fattar "ett medvetet beslut"! Jesus lär sina lärjungar att be. Den som ber känner Gud och vet

vem man ber till. Det är endast den pånyttfödda själen som kan be, älska och längta efter Gud och hans ord.

Också läran om rättfärdiggörelsen blir dunkel och vilseledande i Svenssons resonemang. Ett exempel: ”Det bibliska begreppet rättfärdiggörelse innebär att Gud förklarar en människa rättfärdig. Det kan Gud göra, därför att människan genom tron får ta emot Kristi rättfärdighet. Han är fullkomlig i allt” (sid. 133). ”Han har i sin outgrundliga kärlek dött på korset för att göra det möjligt för oss att här i världen leva ett liv med fullkomlig förlåtelse och se framåt mot den dag, då vi äntligen blir fria från allt ont och kan leva inför Guds ansikte” (sid.71).

Den av Kristus förvärvade försoningen blir endast en *möjlighet* för människan. Förklarar Gud en människa rättfärdig därför att hon genom tron får ta emot Kristi rättfärdighet? Vad är det då man tror på? Svensson tycks ha accepterat Bibel 2000 som lär ”på grund av tron”. Hur blir då en människa förklarad rättfärdig inför Gud? Ett enda citat skulle gett läsaren både hopp, tröst och uppmuntran: ”*Han utgavs för våra synders skull och uppstod för vår rättfärdiggörelses skull*” (Rom. 4:25).

BUDDHA ELLER KRISTUS

Österlandets inflytande i samhälle och kyrka

Gertrud Storsjö

XP Media förlag, Handen 2012, 174 sidor

”Den här boken är tillägnad alla som idag under suckan och vända ber för vårt land och för den situation som vår kyrka befinner sig i” är författarens inledningsord. Och författaren är verkligen djupt oroad av det inflytande de österländska religionerna har på svensk kristenhet. Storsjö menar också att detta stora avfall från sann kristendom är ett tidstecken. Det kan mycket väl vara så enligt Jesu ord, att i de yttersta tiderna ska stora avfall ske från den sanna tron (Matt. 24:11).

Författaren har personliga erfarenheter av de österländska religionerna och menar att det ofta börjar med oskyldiga yogaövningar och meditationer. Dessa ska leda fram till att kropp och själ renas och att man på så sätt uppnår det sanna gudsmedvetandet (sid. 14-15). I det moderna samhället utsätts människorna hela tiden för stress och detta påverkar oss på många sätt. ”Behovet av ett lugnare livstempo och av att stanna upp och reflektera har gjort att begreppet ’medveten närvaro’ eller ’mindfulness’ är i

ropet just nu. Mindfulnessmeditationen får ett allt större utrymme inom den psykiatriska vården och i primärvården. Den förs bl.a. in i läkarutbildningar, i skolor och i företagets personalvårdande arbete. Därför är det viktigt att ta reda på fakta om denna metod som nu tas emot på ett så uppseendeväckande och okritiskt sätt i vårt samhälle. Det kan för många bli en väg in i en annan religion och andlighet utan att man hade tänkt sig det eller menat det” (sid.18).

”Yoga betyder ’förena’ eller ’sammanbinda’... Är yoga religiöst neutralt eller hör det hemma i den religiösa världen? Den frågan diskuteras intensivt i vårt land hösten 2012... Det som aktualiserat diskussionen är att man börjat med yoga i vissa skolor på schemalagd tid, då barnen förs in i yogaövningarna och att man lär dem göra solhalsningen och uttala ett hinduiskt mantra” (sid. 67).

Ett citat ur boken *Kundalini – the secret of Yoga* får besvara frågan om det religiösa inflytandet: ”För att uttrycka sig korrekt, yoga är ett tillbehör till religionen och har alltid behandlats så i Indien, landet där yogan föddes. Yoga är inte någonting olikt eller skilt från religionen... I grunden är yoga ingenting mer eller mindre än systematiserad koncentration. Vare sig det är på en gud eller gudinna, en symbol, ett diagram, eller tomhet, eller ett materiellt objekt eller på ett mantra eller en särskild del av kroppen, det är den huvudsakliga övningen av varje urgammal form av yoga” (sid. 87).

I yogan ges rika möjligheter för utövaren att blanda egna idéer, gamla religioner och modern hedendom. Här upphör sanningsbegreppet och människans egna tankar blir norm och regel. Hon ser in i sig själv, in i ett jag, som tömts på andra influenser än de som kommit genom yoga, andningsövningar och mantra. Här finner hon en gud som anpassat sig till hennes egna tankar. Lyckan är därmed total och genom den s.k. ”kundalinkraften” som är den skapande moderskraften i kosmos, anses människan bli sin egen frälsare (sid. 95).

Denna bok är onekligen ett viktigt rop till en slumrande kristenhet. Själva boktiteln är allvarlig i sig. Finns det verkligen risk att man vill byta bort sin levande Frälsare mot en stum buddhabild? En förskräcklig tanke, men inte desto mindre sann. Vad man saknar i boken är ett kapitel som analyserar orsaken till att situationen är som den är, varför kristendomen tömts på sitt innehåll och förvandlats till en religion bland andra. Efter en sådan analys kunde den verkliga ”medicinen” sättas in, om det inte är försent?

Alvar Svenson

Gåvoredovisning

11/11 2012 – 22/1 2013

Thor, B-M Hemming 25 EUR, Per Balldin 1 000, Christian o Johanna Ahlskog 40 EUR, Göran Thornström 150, Mats Huselius 100, Onämnd 500, Lars Gunnarsson, Ljungby 1000, Jostein Stokkeland, Krokkleiva 220 NOK, Lars Isaksson, Huddinge 300, Bill Gunnarsson, Ljungby 250, Mats Huselius 200, Gertrud Balldin, Malmö 250, Gerhard Hansson, Göteborg 250, Dan Erlandsson 1 000, Richard Lindmark 250, Jan-Erik Appell, Kristianstad 150, Bo Tholander, Åsa 500, Jan Frithiof, Hovmantorp 100, Ulla Peterson, Norrköping 250, Martin Wihlborg 250, Jukka Söderström 20 EUR, Turid Welde, Håvik 1000 NOK, Sverre Brandal, Avaldsnes 710 NOK, Öyvind Edwardsen 500 NOK.

*Varmt tack för dessa gåvor! De uppmuntrar och sporrar oss
”att fortsätta kampen för den tro som en gång för alla har
överlämnats åt det heliga” (Judas brev, vers 3).*

Vädjan om hjälp

• Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701

DnB NOR Norge 7877.08.15400

SAMPO Finland 800017-70843747

• Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlagade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

• Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel 0370/18217. E-mail: biblicum@bredband.net

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se